

אשיחה בהקדן

פְּרִשֵׁת וַיְחִי

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

הַסֵּפִים יִשְׁשָׁכַר וַזְּבוּלוֹן

בהלכה

לעילוי נשמת מרת אימי המזוככת ביסורים
הכ"מ ארלט חנה ע"ה בת פרחת תחי'
שנלב"ע י"ב כסלו התשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה

אשיחה בחקיק

בהלכה

ניתן להשיג את ספרי המחבר:
שיחות חיזוק ה' כרכים
אשיחה בחוקיק ה' כרכים
קול חתן וקול שמחה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה
במייל toraoren@gmail.com

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

- ג. יִשְׁכַּר וְזָבֻלוֹן.....
- ג. דְּבַרֵי הַגָּאוֹן רַבִּי אֲשֶׁר וַיִּיֶס שְׁלִיט"א.....
- ג. מְכִירַת זְכוּת תּוֹרָה דְּלִשְׁעֵבֶר.....
- ה. דְּעוֹת הַרְאִשׁוֹנִים בְּגֵדֵר הַהֶסֶכֶם.....
- ז. שְׁתַּפּוֹת - בְּעֵצֶם הַלְמוּד וְלֹא בְּשִׁכָר.....
- ח. הֲאֵם שִׁכָר הַלּוֹמֵד מִתְמַעֵט?.....
- ט. הֶסֶכֶם חֻלְקָה בְּמִצְוֹת.....
- י. מְכִירַת עֲבֵרוֹת.....
- יא. דְּבַרֵי מֶרֶן הַגָּאוֹן רַבְּנּוּ עוֹבְדֵי יוֹסֵף זִיע"א.....
- יא. מִשְׁמַעוֹת הַסּוֹכְרִים שֶׁשִׁכָר הַלּוֹמֵד מִתְמַעֵט.....
- יב. לְדַעַת רַב הַפּוֹסְקִים - אֵין שִׁכָר הַלּוֹמֵד מִתְמַעֵט.....
- יד. הֲאֵם מִתֵּר לְתַלְמִיד חָכֵם לְהַתְפַּרְגֵּס מֵאַחֲרִים?.....
- יז. הַלּוֹמֵד - מַעֲנִיק לְתוֹמֵךְ זְכוּת אֲדִירוֹת!.....
- יח. שָׁבַח וְזְכוּת הַחֻזְקַת תּוֹרָה.....
- יח. 'זֵאִין לְמוֹ מְכָשׁוֹל'.....
- יח. הַמְחַזֵּק זֹכֶה לִידְעַת הַתּוֹרָה.....
- יט. מַעֲשִׂים נִכְבְּדִים.....
- כא. כְּמָה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת.....
- כא. לְזְכוּת אֵת הָאַחֲרִים.....
- כב. עֵסֶק הַתּוֹרָה - מְבִיא אֵת הַקָּמַח.....
- כב. וַיִּרְכְּתוּ עַל צִידָן.....

גיליון זה יוצא

לקראת אזכרת השלושים לע"נ אימי ע"ה

א"ה יום רביעי י"א טבת התשע"ט (19/12/18)

בבית הכנסת "היכל שלמה נזרית" ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע

מנחה בשעה 16:00 ואח"כ דברי התעוררות והספד ממעלת הרבנים שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שְׁעוֹר לְפָרֶשֶׁת וַיְחִי

הַסֵּכֶם יִשְׁשַׁכֵּר וְזָבֻלוֹן

שְׁזָבֻלוֹן עוֹסֵק בְּפָרֶקֶמְטִיָּא וַיִּשְׁשַׁכֵּר עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, עָשׂוּ שְׁתַּפּוֹת בִּינִיהֶם שִׁיָּהָא פָּרֶקֶמְטִיָּא שֶׁל זָבֻלוֹן לִישְׁשַׁכֵּר.

לְאוֹר הַדְּבָרִים הַלְלוּ, נִתְקַבֵּל בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל מִקְדָּמַת דְּנָא 'הַסֵּכֶם יִשְׁשַׁכֵּר וְזָבֻלוֹן', שְׁבוּ מִתְקַשְׂרִים תְּלַמְדֵי חֲכָמִים עִם סוֹחְרִים בְּעֵלֵי מָמוֹן, וּמִתְנִים שְׁתָּהָא פְּרָנְסַת הַתְּלַמִּיד חָכָם מְטַלֵּת עַל הַסּוֹחֵר, וּמֵאִידָךְ - יִזְכֶּה הַסּוֹחֵר בְּחֵלֶק מִזְכֵּיּוֹת לַמּוֹד תּוֹרָתוֹ.

דְּבַרֵי הַגָּאוֹן רַבִּי אֲשֶׁר וַיִּיס שְׁלִיט"א

מְכִירַת זְכוּת תּוֹרָה דְּלִשְׁעֵבֶר

הַסֵּכֶם זֶה - מִבְּאֵר כֶּבֶר בְּרַמ"א (י"ד רמו, א) בְּשֵׁם רַבְּנֵי יְרוּחָם: "וַיְכּוֹל אָדָם לְהַתְּנוֹת עִם חֵבְרוֹ שֶׁהוּא יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה וְהוּא יִמְצִיא לוֹ פְּרָנְסָה וַיִּחְלַק עִמּוֹ הַשְּׁכָר".

אֲכַן תּוֹף כְּדֵי דְבוֹר, מוֹסִיף הַרְמ"א: "אֲבָל אִם כֶּבֶר עָסֵק בַּתּוֹרָה אֵינּוּ יְכוֹל לְמַכֵּר לוֹ חֵלְקוֹ בְּשִׁבְלֵי מָמוֹן שִׁיתְּנוּ לוֹ".

מִבְּאֵר מִדְּבָרָיו שְׁמוּעֵיל הַתְּנַאי רַק לְהַבָּא, דְּהֵינּוּ בִּיחַס לַתּוֹרָה שְׁעֵתִיד לְלַמֵּד, אֲבָל בִּיחַס לַתּוֹרָה שְׁכָבֶר לְמַד - אֵי אֶפְשָׁר לְהַתְּנוֹת, וּמְקוֹר הַחֲלוּק בְּזָה מִש"ס דְּסוּטָה (כא, א): "מֵאִי 'בוֹז יְבוֹזוּ לוֹ?' אָמַר עוּלָא: לֹא כְּשִׁמְעוֹן אַחֵי עֲזַרְיָה, וְלֹא כֵר' יוֹחָנָן דְּבִי נְשִׂיאָהּ, אֲלֵא כְּהַלֵּל וְשִׁבְנָא; דְּכִי אָתָּא רַב דִּימִי אָמַר: הַלֵּל וְשִׁבְנָא אַחֵי הוּוּ, הַלֵּל עָסֵק בַּתּוֹרָה, שְׁבְנָא עֵבֵד עֵסְקָא, לְסוּף אָמַר לִיה: תָּא נַעְרוֹב וְלִפְלוּג, יִצְתָּה בַת

בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא, גְּמַצָּאִים אָנוּ בְּשָׁבוּעַ פְּרִשְׁתַּי וַיְחִי, פְּרִשְׁתְּנוּ מִפְּרִשְׁתַּי אֶת הַבְּרָכוֹת אוֹתוֹן הָעֵנִיק יַעֲקֹב אָבִינוּ לְשָׁנִים עָשָׂר בְּנִיּוֹ, הָעֵתִידִים לְהַתְּפַח לִי"ב שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל, אִישׁ אִישׁ כְּבָרְכָתוֹ הָרְאוּיָה לוֹ בְּרַךְ אוֹתָם, כְּפִי כַחוֹתָיו, תְּכוּנוֹתָיו וְשָׁרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ.

יִשְׁשַׁכֵּר וְזָבֻלוֹן

מִבְּרָכוֹת יַעֲקֹב לְשִׁבְטֵים יִשְׁשַׁכֵּר וְזָבֻלוֹן, אָנוּ לְמַדִּים עַל יַחֲסֵי הַגּוֹמְלִין שְׁהִיוּ מִנְתַּח חֵלְקָם שֶׁל הַשְּׁבֻטִים הַלְלוּ, וְכִדְכָתֵב רַש"י: "זָבֻלוֹן לְחוּף יָמִים יִשְׁכֵּן וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת וַיִּרְכָּתוֹ עַל צִדְדוֹ" - שְׁהֵיָה זָבֻלוֹן עוֹסֵק בְּפָרֶקֶמְטִיָּא, וּמִמְצִיא מְזוֹן לְשִׁבְטֵי יִשְׁשַׁכֵּר וְהֵם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הוּא שְׁאֵמַר מִשֶּׁה 'שְׁמַח זָבֻלוֹן בְּצִאֲתָךְ וַיִּשְׁשַׁכֵּר בְּאַהֲלֵיךְ', זָבֻלוֹן יוֹצֵא בְּפָרֶקֶמְטִיָּא וַיִּשְׁשַׁכֵּר עוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּאַהֲלֵים.

וְהֵינָה, בְּדְבָרֵי רַש"י אֵין מִבְּאֵר כֹּל הַצֶּרֶף אִם הֵיָה בֵּין הַשְּׁבֻטִים הַלְלוּ שְׁתַּפּוֹת אוֹ הַסֵּכֶם, אֲלֵא זֹאת בְּלִבְדֵי שְׁזָבֻלוֹן פְּרָנְסַת אֶת יִשְׁשַׁכֵּר, וְסִיעַ בְּיָדוֹ לְעֵסֵק בַּתּוֹרָה. אוּלַם בְּדְבָרָיו בְּפָרֶשֶׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה (דְּבָרִים לג יח) **מִפְּרִשְׁתַּי שְׁהֵיָה בִּינֵיהֶם עֵסְקַת שְׁתַּפּוֹת:** זָבֻלוֹן וַיִּשְׁשַׁכֵּר עָשׂוּ שְׁתַּפּוֹת, זָבֻלוֹן לְחוּף יָמִים יִשְׁכֵּן וַיּוֹצֵא לְפָרֶקֶמְטִיָּא בְּסִפְיֹת וּמִשְׁתַּכֵּר, וְנוֹתֵן לְתוֹף שֶׁל יִשְׁשַׁכֵּר וְהֵם יוֹשְׁבִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וְכֵן מִבְּאֵר בְּמִדְרַשׁ תְּנַחוּמָא (וַיְחִי סִימָן יא): "זָבֻלוֹן לְחוּף יָמִים, קָדָם זָבֻלוֹן לִישְׁשַׁכֵּר, וְלָמָּה?"

קול ואמרה: 'אם יתן איש את כל הון באהבה ביתו בוז יבוזו לו'.

והינו דשבנא בקש ליתן כסף להלל ולחלק עמו במה שכבר למד, ולכן 'בוז יבוזו לו', אבל עזריה פרנס את שמעון כדי שיוכל ללמד, כמבאר ברש"י (זבחים ב, א) והנשיא פרנס את רבי יוחנן כדי שילמד תורה, לכן יש טעם במעשיהם. [וכן פרש הגמרא בבית יוסף יו"ד רמו שם]

ועין בשו"ת 'טוב טעם ודעת' להגר"ש קלוגר (ח"א סי ריז) שדן במי שקנה מחברו שכר התורה והמצוה, ושוב חזר בו המוכר, והלוקח אינו חפץ לבטל המקח ולקבל את כספו בחזרה. וכתב הגר"ש קלוגר ד'בוז יבוזו לו', והאריך לבאר דאין תקף להסכם זה, כיון שהוא מתיחס לשעבר.

ובאר הסברא בזה, כי הנה ענין שכר עולם הבא אינו בתורת חיוב כשכירות פועל וכו', אלא כל כלוו חסד, כמאמר הפסוק (תהלים סב, יג) "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו", ויסוד הדברים מהמבאר במדרש (ויקרא רבה פרשה כז): "מי הקדימני ואשלם" - מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה וכו', מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית וכו', מי הפריש לפני פאה עד שלא נתתי לו שדה, מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גרן וכו' וכו'", הינו שהגדרת 'תשלום' הוא דבר המגיע לאדם על פי דין, ולזה בא הפסוק ואמר: לו יציר שהיית 'מקדימני', ומתחיל את המצוה ללא שקבלת טובה מקדמת, אזי 'ואשלם' ראוי אתה ל'תשלום' על פי דין, אולם עתה שאני הקדמת לך טובה, נתתי לך בית לקבע בו מזוזה וכו', אין שכר בגדר 'תשלום' אלא בגדר 'חסד'.

ואם כן דהוי שכר מצוה חסד ומתת אלקים - איך יוכל למכרו? ואולי לזה רוצה הוא יתברך ליתן מתנת חסד חנם ולא לזה, והוי דבר שאינו שלו ואינו ברשותו. ולכך דיק הכתוב: אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה - כיון דכל השכר הוי רק בתורת אהבה כנותן מתנה לאחד מאוהביו, ולא שמגיע לו מצד הדין כשאר שכירות פועל, לכך בוז יבוזו לו אם ימכרו. אמנם שונה המתנה עם החכם מראש, כ'הסכם יששכר וזבולון' הרגיל, שאז אין זה בגדר 'מכירה', אלא כיון שמסיע בידו ללמד - תורתו קרויה גם על שמו.

וכתב בשם בנו החריף מה"ר חיים יהודה, לפרש בזה לשון הפסוק "שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך", וכתב רש"י: לפיכך הקדים זבולן ליששכר שתורתו של יששכר על ידי זבולן היתה, ולאור הדברים יש להוסיף ולומר, שבא ללמדנו דרך אם זבולון הקדים ליתן פרנסתו ליששכר שיעסק בתורה, אז יש לזבולון חלק בשל יששכר, אבל אם יששכר מקדים תחלה בשלו ואח"כ זבולון בממונו - אין לו חלק בתורתו כלום, וסיים מהרש"ק - "ויפה אמר בזה"...

[נציין במאמר המסגור, שעל פי יסוד זה, ששכר מצוה הוא בגדר חסד ומתנה מאהבת ה' למי שעבדו, תרץ בספר 'קדוש ונורא שמו' (עמ' רפח) להגרי"פ גולדווסר שליט"א את קשיתו המפרסמת של הגרא"ב וסרמן זצ"ל:

מבאר במסלת ישרים (פ"ד) שתשובה הנה חסד מיחד מאת הבורא, שהלא משורת הדין איך יתקן אדם את אשר עות? אלא חסד הוא מאת הבורא שעקירת רצון

שָׁמָא גָדַר קִנְיָן יֵשׁ בּוֹ, מֵעֵין גְּדָרֵי מִקָּח
וּמִמְכָּר וְכַדוּמָה.

וְכָתַב בְּסֵפֶר מְנַחֵת אֲשֶׁר (פְּרֻשְׁת וַיְחִי) לְהַגְאֹן
רַבִּי אֲשֶׁר וַיִּיס שְׁלִיט"א, מְצִינּוֹ בְּזָה שְׁתֵּי
דְרָכֵי יְסוֹד בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ הָרֵאשׁוֹנִים
וְהָאַחֲרוֹנִים:

הִנֵּה בְּשׁו"ת מֵהַר"מ אֶלְשֶׁקֶר (ס' ק"א) נִשְׂאֵל
עַל הַסְכָּמִים שְׁנַעֲשִׂים בֵּין בְּנֵי אָדָם לְחַלֵּק
אֶת שְׂכָר הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת, וְהַעֲתִיק תְּשׁוּבַת
רַב הַאִי גָאֹן בְּזָה, דָּאִין תִּקְףוּ כָּלֵל לְהַסְכָּם
לְחַלֵּקֵת שְׂכָר הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹה. וְהֵבִיא אֶת
דְּבָרֵי חַז"ל דְּבִזְזוּ יְבוּזוּ לוֹ. וְשׁוֹב כְּתַב:
"אֲבָל וּדְאִי מִי שְׁנוֹתָן שְׂכָר לְמַלְמֵד לְלַמֵּד
מֵה שֶׁהוּן צְרִיכִין וּמְלַמְדִין, יֵשׁ לוֹ שְׂכָר
גְּדוֹל בְּכָף וְכו', וְכֵן מִי שְׁמַאֲכִיל עֵנִי אוֹ
חֲכָם לְבָרְכוֹ יֵשׁ לוֹ שְׂכָר עַל כֶּף וְכו'. וְכֵן
הַמְסַעֵד מְקִימֵי מְצוּוֹת כְּדֵי שְׁיִוְכְלוּ לְקַיֵּם
יֵשׁ לוֹ שְׂכָר עַל כֶּף, וּבִיּוֹתֵר מִי שְׁעוֹזֵר
לְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה וּבַמְצוּוֹת לְהַפְנוֹת לְבוֹתָם
לְעַסֵּק בָּהּ - יֵשׁ לוֹ שְׂכָר, וְהַשְׂכָּר לוֹ עַל
פְּעֻלָּתוֹ הוּא. וּמִי שְׁמַשִּׂיא עֲצָמוֹ לְקִנּוֹת
שְׂכָר חֲבֵרוֹ בְּדַמִּים אוֹ בְּמַתְנָה - לְבוּז הוּא
וְלַעֵג וְכו'".

וְהִנֵּה לֹא בָּאָר לָנוּ הַגְּאֹן אֶת עַקְר שִׁיטָתוֹ
וּבְאֹרוֹ בְּדַבְרֵי חַז"ל, שְׁחַלְקוּ בֵּין שְׁמַעוֹן
אֲחִי עֲזַרְיָה וְר' יוֹחָנָן דְּבִי נְשִׂיאָה לְהַלֵּל
וּשְׁבָנָא, דְּבָאֵלוֹ דְּרָשׁוּ לְשִׁבְחָ וּבָאֵלוֹ לְגִנְאֵי.
וּבְרֹר שְׂאִין כּוֹנְנָתוֹ לְחַלֵּק בֵּין לְהַבָּא
וּלְשַׁעֲבֵר דְּבַתְחַלַּת הַשְּׂאֵלָה מְדַבֵּר בֵּין עַל
לְשַׁעֲבֵר וּבֵין עַל לְהַבָּא כַּמְבָאָר שֶׁם
[בְּשִׂאֵלָה הַמְפְּנִית לְרַב הַאִי: "מִי שֶׁהוּא
נוֹהֵג לְהַתְעַנּוֹת שְׁנֵי וְחַמִּישֵׁי, וּבְסוּף אוֹתוֹ
הַזְּמַן אָמַר קָבוּל שְׂכָר הַתְּעִנִּית הַזֶּה יִהְיֶה
לְפָלוּנִי מַתְנָה וְכו'. וְכֵן מִי שְׁנַתָּן לְאָדָם
זֶהָב עַל מְנַת שִׁיקְרָא הַתּוֹרָה וְתִהְיֶה זְכוּת
הַקְּרִיאָה לוֹ וְכו'"] וּבְשִׁנְיָהֶם כְּתַב דְּלְבוּז

כְּעִקְרֵית מַעֲשֵׂה. וְהַקְּשָׁה הַגְּרָא"ב עַל הַנְּחָה
זֹאת מִגְּמֵ' מְפָרְשֵׁת (קְדוּשִׁין מ. א): אֶפְלוּ
צְדִיק גָּמוּר כָּל יְמָיו וּמְרַד בְּאַחֲרוֹנָה אֲבָד
אֶת הָרֵאשׁוֹנוֹת, וּמְבָאָר בְּגִמְרָא דְּמִירֵי
בְּתוֹהָא עַל הָרֵאשׁוֹנוֹת וּמַתְחַרֵּט עַל כָּל
הַטּוֹבוֹת שְׁעָשָׂה, עַל כֵּן מְאֲבָד שְׂכָרוֹ. הֵרִי
מְפָרֵשׁ שְׁתוֹהָא עַל הָרֵאשׁוֹנוֹת (הִינּוּ חֲרֻטָּה)
מֵהַנִּיָּא מִן הַדִּין לְאֲבָד אֶת הָרֵאשׁוֹנוֹת,
שְׁהֵרִי אִף לְחוּבָה וְלֹא רַק לְטוֹבָה אֲמַרִּינוּ
כּוֹ, וְאִם כּוֹ מְדוּעַ לְעֵנִין עֲשִׂיתָ תְּשׁוּבָה,
לֹא דֵי מְשׁוֹרֵת הַדִּין שְׁיִתְּהָה עַל עוֹנוֹתָיו,
אֶלָּא דוֹקָא מִכַּח שְׁתוּף הַרְחָמִים וְהַחֲסָד
מוֹרָה הַקַּב"ה דְּרַף תְּשׁוּבָה לְחַטָּאִים.

וּבְאָר (בְּשֵׁם אֶחָד מִתְּלַמִּידָיו) דִּישׁ הַבְּדֵל גְּדוֹל
בֵּין עֲנֵשׁ הַמְּגִיעַ עַל פִּי דִין לְאָדָם עַל
עֲבֻרוֹת, לְבֵין שְׂכָר מְצוּוֹת הַבָּא מִתּוֹרַת
חֲסֵד וּמַתְנָה. אָדָם שְׁעֵבֵר עֲבָרָה - נִתְחַיֵּב
בְּעֲנֵשׁ, וְכֵדִי שְׁלֹא יַעֲנֵשׁ צְרִיף הַחֲטָא
לְהַמְחִק וּלְהַחֲשֵׁב כְּאֵלוֹ לֹא חֲטָא דְּבָר, זֶה
לֹא יִתְכַן אֵלּוּלָא כַּח חֲסֵד הַתְּשׁוּבָה וְרַחֲמֵי
ה' הַטּוֹב. לְעַמַּת זֹאת שְׂכָר מְצוּוֹה הוּא
בְּגֵדֵר מַתְנָת ה' לְאַהוּבָיו, וְהֵרִי פְּשׁוּט הַדְּבָר
שְׁמִי שְׁזָכָה לְאַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה עַל שׁוּם
מְצוּוֹת שְׁעָשָׂה, וְחֲזַר וְתָהָא עַל הַמְצוּוֹת
חֲרֻטָּה גְּמוּרָה קִדָּם שְׁהִיטִיב לוֹ הַקַּב"ה,
אִין לוֹ לְצַפּוֹת לְשׁוּם מַתְנָה עַל כִּי פַעַם
הִיָּה אָהוּב לְקַב"ה. בְּשִׁבִיל לְקַבֵּל מַתְנָה
מִן הָאֹהֵב צְרִיף לְהִיּוֹת אָהוּב בְּשַׁעַת
הַמַּתְנָה, וְאִם ח"ו נִתְחַלְפָה הָאֹהֲבָה בְּשִׁנְיָה
עַל כִּי מְרַד וְתָהָה בְּאַחֲרוֹנָה - אִין לוֹ
לְבוּז בְּשׁוּם תְּבִיעָה עַל הַשְׂכָּר שְׁרַצָּה
הַקַּב"ה לְתַת לוֹ עֲבוּר מְצוּוֹת שְׁקִיָּם בְּעֵבֵר
בְּהִיּוֹתוֹ אָהוּב].

דְּעוֹת הָרֵאשׁוֹנִים בְּגֵדֵר הַהַסְכָּם

אֲמַנְם צְרִיף בְּאֹר בִּיסוֹד 'הַסְכָּם יִשְׁכַּר
וְזָבֻלוֹן', הָאֵם עֵנִין סְגוּלֵי בְּעַלְמָא הוּא אוֹ

יהיה, ואם כן כיצד יבאר ענין שתפוח יששכר וזבולון?

ונראה ברור דיסוד שיטתו לחלק בין זכות המצוה של תומך בתורה ובמצוה, לבין ענין הקנין והמתנה. ולכן כתב דהמסייע לעוסקים בתורה ובמצוות, "יש לו שכר, והשכר שיש על פעלתו הוא". לעמת זאת, מי שמדמה לקנות שכר חבירו בדמים או במתנה - לבוז הוא. וצריך לומר לשיטתו דאין ביחסים בין יששכר וזבולון גדרי שתפוח והסכם, כדרך הקנינים והתנאים שבין אדם לחבירו כלל. אלא סגלה ביסוד מצות הצדקה, שהמסייע לחבירו שיוכל להפנות לבבו לתורה ומצוה גדול שכרו. וכעין שאמרו חז"ל במשנה (מכות ה, ב) דהנטפל לעושי מצוה מקבל שכר כעושה מצוה, אבל אין בזה שמץ של קנין והסכם שבין אדם לחבירו.

ואף אם היתה לפניו הגרסא שמצינו בתנחומא שזבולון ויששכר עשו שתפוח - צריך לומר שפרש את דברי חז"ל למציאות של שתפוח, ולא לתקף ההסכם בשתפוח, וכל שכרו של זבולון אינו אלא במה שעזר ליששכר לעסק בתורה, וקבל שכר על פעלתו.

אמנם בתשובת 'אבקת רוכל' למרן הבית יוסף (סי' ב) מבאר דכל ענין 'הסכם יששכר וזבולון' אינו אלא בהתניה עם יששכר שמפרנסו על מנת לטל שכר בתורתו, ואינו נותן לו אלא אם כן יעסק בתורה. ולכן עדיף מהמפרנס חבירו סתם וחבירו עוסק בתורה על ידי הפרנסה שממציא לו. וכתב שם דמתר לתלמיד חכם לטל פרנסה מחבירו בתנאי זה, אף אם אין נכון לעשות כן ללא תנאי זה [כגון שיש לו כדי פרנסתו].

ומבאר מכל דבריו דיש תקף להסכם, והמפרנס חולק בשכר תורתו של הלומד וכשזה עוסק בפרקמטיא וזה עוסק בתורה, הרי זה [לענין חלוקת שכר] כאלו הלומד עוסק בתורה רק חצי היום והמפרנס למד חצי היום, ומבאר להדיא ששכרו של זבולון בעצם תורתו של יששכר, ולא על פעלתו הוא כדעת מהר"ם אלשקר.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' לז) האריך מאד בסגית 'הסכם יששכר וזבולון', ופלא נתיבות בהלכה זו, בקובעו נחרצות דענין זה אינו קשור כלל למצות הצדקה, אלא הלכה מסימת היא במצות תלמוד תורה, והוי ענין שתפוח ממש, ודינו ככל דיני השתפוח שבמזון.

ומכח דרכו זו כמה חידושים:

א. אין מצות קדימה בהסכם זה, ומתר לו לאדם לעשות הסכם זה עם כל תלמיד חכם שירצה, ואין לבוא עליו בטענה מצד דיני קדימה המבארים בהלכות צדקה, בדיוק כפי שזכות נתונה לו לעשות הסכם ממוני עם כל שתף שירצה.

ב. אין תקף להסכם זה אלא כאשר הם חולקים חלק שוה בשוה, גם בשכר התורה של הלומד וגם ברוח המזון של המפרנס, ואין הזבולון יכול לתת ליששכר סכום קצוב כדי לחלק בשכר תורתו. [וגם אי אפשר לעשות שתפוח לפי חלק יחסי (10% רוח, לקבל 10% זכיות בתורה, דכל מהותה של שתפוח היא חצי-חצי].

[אף בדברי הבית יוסף בתשובה הנ"ל מבאר להדיא דאין צריך דוקא חלוקה שוה, וגם תמורת סכום קצוב זוכה המפרנס בחלק תורתו של הלומד, כמבאר

והלומד יחסי שתפות, ולא יחסי עובד-מעביד.

והנראה עקר בגדר זה דיששכר וזבולון, דבאמת נעשה זבולון שתף ליששכר, אבל אין השתפות מתיחסת באפן ישיר לשכר התורה ולעולם הבא, אלא לעצם התלמוד, דכיון דיששכר לומד תורה ע"י עזרתו של זבולון - הוי ליה כאלו זבולון לומד עמו והוא שתף לו בעצם התלמוד. ומטעם זה אין תקף לתנאי לשעבר, כיון דבפעל לא היה זבולון שתף בלמוד זה, אבל על להבא - הוי כשתפים, כיון שעל ידי התומך יכול הלומד לעסק בתורה.

ויסוד הדבר נראה, דחפץ הקב"ה לזכות את ישראל, שלכל אחד מהם יהיה חלק בתורה, שהלא יש בזה ענין נחוץ עד למאד, כדאיתא בגמרא (כתבות קיא, ב) "כי טל אורת טלף וארץ רפאים תפיל, כל המשתמש באור תורה - אור תורה מחיהו, וכל שאין משתמש באור תורה - אין אור תורה מחיהו", וכיון שאין ביד כל אחד להגות בתורה בכל כחו ומאודו כדבעי למיהוי, ומאידך יש מי שרוצה לדבק בתורה בכל מאודו ואין לו כדי צרכו, משום כן נתן הקב"ה אפשרות לזבולון לקנות חלקו בתורה על ידי ממונו, ובכך לשני הצדדים תהיה יכלת לדבק בתורה, זה בנפשו וזה במאודו.

ונראה דזו הלכה מיחדת שנתחדשה רק בתלמוד תורה ולא במצוה בעלמא, ואף שאמרו חז"ל דהנטפל לעושי מצוה מקבל שכר כעושה מצוה, אין זה כגדר יששכר וזבולון ממש שחולקין בשכר והוי כאלו זבולון עוסק בתורה ממש והיא נקראת על שמו, אלא שכר שעומד בפני עצמו על עצם העזרה והסיוע לעושה מצוה.

שם. והגר"מ פיינשטיין לא הביא בתשובתו לא את דברי מהר"ם אלשקר ולא את דברי האבקת רוכל, שני גדולי עולם מן הקדמונים שעסקו בסוגיא זו בהרחבה, ותמה הוא]

ג. אין אפשרות ליצר את ההסכם ביחס לתורה שגלמדה בעבר, אלא רק ביחס לתורה שתלמד בעתיד.

לסכום, מבאר דיש שתי דרכי הבנה בכל עקר גדר 'הסכם יששכר וזבולון', אם הוי גדר סגולי של מצות צדקה ונטפל לעושי מצוה ומקבל שכר על פעלתו, או גדר הסכם ושתפות בעסק התורה.

שתפות - בעצם הלמוד ולא בשכר

ולכאורה בב' הצדדים יש עדין מקום עיון, אם הוא שתפות וכאלו קונה שכר תורתו של חברו - למה מהני רק על להבא ולא על לשעבר? ואם סגלה יש כאן ומקבל שכר על פעלתו - למה צריך כלל להתנות עם חברו, וכמבאר בדברי הרמ"א, והלא כיון שחברו לומד תורה מכח תמיכתו, למה לא יקבל שכר על פעלתו אף ללא הסכמת חברו כלל?

ומתחלה היה מקום לומר דיסוד גדר זה, מדין שכירת פועלים ופסיקה הוא, וכיון שכך פסקו ביניהם - הוי ליה הלומד כפועל, וכיון שלמד ועשה מלאכתו - נתחייב הזבולון לחלק לו חלקו, ומעתה שהמפרנס משלם שכר ללומד - ממילא יש לו חלק בתורתו, דמלאכת הפועל לבעל הבית. אף באמת זה אינו נראה, דלשון חז"ל והראשונים בכל המקורות הנ"ל דחולקין בשכר התורה, וכך נקט גם הרמ"א בלשונו. הרי לך שיש בין המפרנס

הַגֵּר"א ע"ה, רַבֵּי חַיִּים מוּלוּז'יִן זצ"ל, דְּפָשִׁיטָא לִיה דְּשֹׁכֵר הַלוּמַד מִתְמַעֵט, וְזוּ הַלְשׁוֹן שָׁם: "שְׂאֵלוּ לְרַבְנֵנוּ (הַגֵּר"ח) עַל דְּבַר קִבְלַת פָּרָס מִלְמוּדוֹ, לְחַלֵּק כִּישְׁשֹׁכֵר וְזָבוּלוֹן, שְׁנִרְאָה בְּהַשְׁקָפָה שְׁלוּמַד בְּשֹׁכֵר וְלֹא לְשֵׁם שְׁמַיִם. וְהַשִּׁיב אֲדַרְבֵּה, אִם עֵינֵינוּ צָרָה לִיתֵנוּ חֵלֶק מִלְמוּדוֹ לְאַחַר, מִרְאָה בְּזֶה שְׁרוּצָה לְקַבֵּל שֹׁכֵר לְעַצְמוֹ וְלִמְעַט רְצוֹן הַבוּרָא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רַק רְצוֹנוֹ, אֲבָל צָרִיף שְׂיֵהִיָּה מִטְּרַת חִפְצוֹ וּמִגְמַתוֹ וְרְצוֹנוֹ רַק שְׂיַעֲשֶׂה רְצוֹן הַבוּרָא, וּמִיַּיִה יִתְקַלֵּס עֵילָאָה. וְאִם לֹא יִקְבַּל פָּרָס - לֹא יִכּוֹל לְלַמַּד רַק חֲצֵי הַיּוֹם, כִּי חֲצֵי הַב' יִצְטָרֵף לְעֵסֶק בְּמִשְׁאֵל וּמִתֵּן, וְאִם יִקְבַּל פָּרָס - יוּכַל לְלַמַּד כָּל הַיּוֹם, וְיִבּוֹא עַל יָדֵי זֶה נַחַת רוּחַ לְפָנֵי הַקַּב"ה מִיּוֹם שְׁלָם וְלֹא מִחֲצֵי יוֹם, וְצָרִיף שְׂיֵהִיָּה שְׁוֵה בְּעֵינָיו בֵּין הוּא עוֹבֵד אוֹ אַחַר עוֹבֵד."

וְכֵן מִשְׁמַע דַּעַת ה'חֲזוֹן אִישׁ' בְּדַבְרֵיו (אֲגָרוֹת ח"א ס' מ"ט): "הַכֶּסֶף הוּא שֶׁל שְׁמַעוֹן אַחֵי עֲזַרְיָה שְׁנֵתָן עֲזַרְיָה לְשְׁמַעוֹן אַחֵיו, וְאִין רְאוּי לְנַהֵג צָרוֹת עֵין שְׁלֹא לְהַנּוֹת מִעֲזַרְיָה וְזָבוּלוֹן". מִשְׁמַע שְׁשֹׁכֵר הַלוּמַד מִתְמַעֵט, וְלָכֵן הַזְהִיר שְׁלֹא לְנַהֵג בְּצָרוֹת עֵין (וַיֵּשׁ לַעֲזַרְיָה).

[וְכַתֵּב מִרְוֵן זִיע"א בְּסִפְרֵי הַלִּיכּוֹת עוֹלָם' (ח"ח) דְּעַל פִּי שִׁיטוֹת אֵלוֹ, יִשִּׁיבוֹת הַמְבַקְּשׁוֹת לְקַבֵּל תְּמִיכָה מִמְחֻזְקֵי תוֹרָה, וּבִדְעָתָם לְהוֹדִיעַ לְאוֹתָם מִחֻזְקֵי שֵׁשׁ לָהֶם שֹׁכֵר בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁל הַלוּמָדִים - וְדַאי צָרִיף לְהוֹדִיעַ מִקֶּדֶם לְלוּמָדִים, כִּי לְשִׁיטוֹת אֵלוֹ מִתְגַּרַע מִשְׁכָּרָם. אֲמָנָם כָּל זֶה רַק בְּתַנָּאֵי שְׁהַלוּמָדִים צָרִיכִים לְכָף,

וּמַעֲתָה אֲפָשֵׁר לומר דַּאֲף מַהֲר"ם אֲלִשְׁקֵר אֵינּוּ לוּמַד דְּהוּי בְּגֵדֵר סְגֻלָּה, אֲלֹא כָּל מַחְלָקְתוֹ עִם מִרְוֵן בְּאַבְקַת רוּכְל' הִיא אִם אוֹתָהּ שְׁתַּפּוֹת בְּתוֹרָה בְּעֵי הַתְּנַאָּה מִקְדָּמַת אוֹ שְׁזִכּוּי מִיַּחַד וּמִסָּיִם זֶה - בָּא אֲף לְלֹא הַתְּנַאָּה. אֲף לְכוּלֵי עֲלָמָא אֵין כָּאן מְכִירָה שֶׁל שֹׁכֵר עוֹלָם הַבָּא, שְׂאִין בְּיַד הָאָדָם כָּלֵל לִיתֵנוּ אוֹ לְמַכֵּר, וְאִם יִתֵּן בּוֹ כָּל הוֹן בֵּיתוֹ - בּוֹז יְבוּזוֹ לוֹ.

הָאִם שֹׁכֵר הַלוּמַד מִתְמַעֵט?

וְעֵדִין יֵשׁ לְחַקֵּר, הָאִם בְּעֵקֶבּוֹת הַהֶסְכָּם חִלְקוּ שֶׁל הַלוּמַד מִתְמַעֵט עַל יָדֵי תַנָּאֵי זֶה, אוֹ שְׁמָא זָבוּלוֹן זֹכֶה שְׁלֹא יִגְרַע חִלְקוֹ שֶׁל יִשְׁשֹׁכֵר.

הִנֵּה הָאֹר הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ (פִּי כִי תִשָּׂא) כָּתַב דַּאִין חִלְקוּ שֶׁל יִשְׁשֹׁכֵר מִתְמַעֵט כָּלֵל. וְכֵן כָּתַב בְּעַל ה'הַפְּלָאָה' א' (פְּתִיחָה לְכַתְּבוֹת אוֹת ג), וְהַמְשִׁיל מְשַׁל לְגַר שְׁמַדְלִיקִין מִמְּנוֹ נְרוֹת נוֹסְפִים וְאֵין אוֹרוֹ שֶׁל הָרֵאשׁוֹן נִחְסַר כְּלוּם.

לְעַמְתּוֹ, בְּמִשְׁךְ חֲכָמָה' בְּפִרְשָׁתָנוּ נִקְט דְּחִלְקוּ שֶׁל הַיִּשְׁשֹׁכֵר מִתְמַעֵט, וּפִרְשׁ בְּזֶה הַפְּתוּב 'וַיְהִי לְמַס עוֹבֵד', דִּישְׁשֹׁכֵר מְשַׁלֵּם מַס לְזָבוּלוֹן מִתּוֹרָתוֹ. וְכֵן בְּאֲגָרוֹת מִשְׁנֵה כָּתַב בְּתַקְפֵּי, דְּכִיּוֹן דְּשְׁתַּפִּין הֵם וְדַאי חִלְקוּ שֶׁל יִשְׁשֹׁכֵר מִתְמַעֵט כְּדִין כָּל שְׁתַּפּוֹת, וְאֵין כָּאן כָּלֵל דְּמִיוֹן לְגַר. וְלִשְׁיטָתוֹ אֲזִיל דְּנִקְט דְּהַלְכָה זוֹ יְסוּדָה בְּדִינֵי שְׁתַּפּוֹת בְּשֹׁכֵר הַתּוֹרָה.

וְכֵן מְבַאֵר בְּמַעֲשֵׂה רַב', בְּחֵלֶק 'שְׂאֵלְתוֹת' (אוֹת ג') לְגֵאוֹן הַגְּדוֹל, תְּלַמִּידוֹ הַמְּבַהֵק שֶׁל

א. וּבְדַרְךְ דְּרַשׁ כָּתַב לְפִרְשׁ דְּבַרֵי הַתְּנַאָּה בְּאֲבוֹת "שְׁלִי שְׁלֹף שְׁלֹף שְׁלִי עִם הָאֲרָץ", דָּאִם הַזָּבוּלוֹן חוֹשֵׁב דְּכִשְׁמֵי שְׁהוּא נוֹתֵן לְתַלְמִיד חֲכָם אֵת שְׁלוֹ וְנִכְסָיו וּמִמַּעֵט נִכְסָיו, כִּי "שְׁלֹף שְׁלִי" וְחִלְקוּ שֶׁל הַתְּלַמִּיד חֲכָם מִתְמַעֵט כְּנִגְדוֹ - הִרִי זֶה עִם הָאֲרָץ.

אָבֵל אִם הַלּוּמְדִים נִתְמַכִּים ע"י הַוִּירְיָהּ וְאֵינָם צְרִיכִים לְפָרְנֶסָה, בּוֹדְאֵי שְׂאִין נִגְרָע מִשְׁכָּרָם]

אֵךְ לְפִי הַדֶּרֶךְ הַמּוּבָאֵת לְעִיל, נִרְאֶה דִּישׁ סְבָרָא גְדוּלָה שְׂאִין חֲלָקוֹ שֶׁל הַלּוּמֵד מִתְמַעֵט כָּלֵל, דְּכִי מִשׁוּם שְׁזָבֹלוֹן פְּרָנְסוֹ יִגְרָע שְׂכָר תּוֹרָתוֹ וּמִצּוֹתָיו? וּמָה נִפְקָא מִיָּגָה מִמָּה מִתְפָּרְנֵס אָדָם, אִם מִן הַשָּׁמַיִם אוֹ מִפְּרָקְמִטְיָא שֶׁל זָבֹלוֹן, לָמָּה יִגְרָע חֲלָקוֹ וּשְׁכָרוֹ, כִּיִּן שְׂאִין מְכִירָה וּמִתְנַהֵג נִתְפָּסִים כָּלֵל בְּשְׂכָר הַתּוֹרָה וּבַחֲיֵי עוֹלָם הַבָּא. וּמִסְתַּבֵּר דְּזָבֹלוֹן נוֹטֵל חֲלָקוֹ וְהוּי כְּמִשְׁתַּתַּף בְּלִמּוּד ע"י מְמוֹנוֹ, וְאִין יִשְׁשַׁכֵּר מִפְּסִיד מְזָה.

אֲמָנָם הָאוֹר הַחַיִּים סֵתֵר דְּבִרְיֵוֹ בְּזָה בְּסִפְרוֹ חִפְּזָה' (בְּרִכּוֹת דף ח') שֶׁם כָּתַב לְפָרֵשׁ מָה שְׂאֲמָרוֹ "גְּדוּל הַנְּהִיגָה מִיָּגִיעוֹ יוֹתֵר מִיֵּרָא שְׁמַיִם", דְּגְדוּל מִי שְׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְאֵינּוֹ נִצְרָךְ לְעִזְרַת אַחֲרִים, דְּאֵז נִצָּר תְּאָנָה יֵאָכֵל פְּרִיָּהּ בְּעִצְמוֹ וְאֵינּוֹ חוֹלֵק עִם אַחֲרִים. אָבֵל אִם נִזְקֵק לְעִזְרַת אַחֲרִים חוֹלֵק עִמָּהֶם בְּשְׁכָרוֹ. הָרִי דְּנִקֵּט דִּישְׁשַׁכֵּר חוֹלֵק אֶת שְׁכָרוֹ עִם זָבֹלוֹן.

וּבְאֲמָרֵי בִּינָה (סוֹף ח"א שו"ת ס' י"ג) כָּתַב שֵׁישׁ שְׁנֵי מִיָּנֵי שְׂכָר וְעִנְשׁ, גְּמוּלֵי - הוּא שְׂכָר פְּעֵלָה כְּפִי הַנְּהוּג בְּעִנְיָנֵי עֲלָמָא, וְטַבְעֵי - הֵינּוּ שְׁתוּרָה וּמִצּוֹת פּוֹעֲלִים תְּקוּנָיִם וְהַמְשַׁכֵּת שְׁפַע בְּרָכָה וְאוֹרָה, וְהוּא הוּא מִתֵּן שְׂכָר שֶׁל מִצּוֹת. מִמִּילָא הַשְׂכָּר הַטַּבְעֵי לֹא שִׁיף לְהַעֲבִירוֹ לְזוּלָתוֹ, וּבְזָה אֵיירִי רַב הָאֵי גָאוֹן, וְאֵלוֹ הַרְמִ"א מִיֵּרִי בְּשְׂכָר הַגְּמוּלֵי.

הַסֵּכֶם חֲלָקָה בְּמִצּוֹת

וְהִנֵּה יֵשׁ לְעִין בְּכָל גְּדֵר שְׁתַּפּוֹת זֹ, אִם הִיא נוֹהֶגֶת רַק בַּתּוֹרָה אוֹ שְׂמָא אֵף בְּשְׂאָר

מִצּוֹת. וּכְבָר בְּאַרְנוֹ דְּלִכְאוּרָה נִרְאֶה דְּאִין זֶה אֵלָא הַלְכָה מְחֻדָּשֶׁת בְּמִצּוֹת תְּלִמּוּד תּוֹרָה. אֵךְ שׁוֹר וִירְאָה בְּשׁו"ת מֵהַר"ם אֲלֶשְׁקֵר, וּבִתְשׁוּבַת טוֹב טַעַם וְדַעַת הַנִּ"ל שֶׁהַכְּלִילוֹ בְּדַבְרֵיהֶם תּוֹרָה וּמִצּוֹת, וְאִין נִרְאֶה שֶׁחֲלָקוֹ בִּיָּגִיעָם, כָּל אֶחָד בְּסִגְנוֹנוֹ. וְגַם מִלְּשׁוֹן הַשְּׁלֵטִי גְבוּרִים (ב"ק לב, ב מדפּה"ר) מִשְׁמַע שְׂדִין אֶחָד לְתוֹרָה וְלִמְצוּהָ. אֵךְ בְּשׁו"ת מְשִׁיב דָּבָר (ח"ג ס י"ד) כָּתַב כְּדַבְרֵינוּ, דְּאִין גְּדֵר יִשְׁשַׁכֵּר וְזָבֹלוֹן אֵלָא בַּתּוֹרָה וְלֹא בְּשְׂאָר מִצּוֹת, אֵלָא שְׁבָכֵל הַמִּצּוֹת יֵשׁ עֲנִין כָּלֵי שֶׁל הַנְּטָפֵל לְעוֹשֵׂי מִצּוּהָ כְּמִבְּאָר.

וּבְכִמָּה סְפָרִים, מוּבָא מַעֲשֵׂה שְׂאֲרַע אֲצֵל רַבְּנֵי הַמַּהְרֵשׁ"א, בְּשָׁנִים שְׁשִׁתּוֹפּוֹ בִּיָּגִיעָם כָּל הַמִּצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁיַעֲשׂוּ, וְלֹאֲחֵר שְׁמַת אֶחָד חֲזָר בּוֹ, וְהַמַּהְרֵשׁ"א פָּסַק שְׂאֵינּוֹ יָכוֹל לְחֲזֹר בּוֹ. אֵךְ בְּמַחְנֵה חַיִּים (חו"מ ח"ב ס' כ) כָּתַב שְׂאֵיין לְסַמֵּךְ עַל סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת.

וּבְסִפְרָא מְעַבֵּר יֵבֵק, וּבְשֵׁם הַגְּדוּלִים לְהַחֲדִי"א (אוֹת א' ס' קצט) הִבִּיא מַעֲשֵׂה נוֹרָא מְמַגְלַת סְתָרֵיו שֶׁל מֵהַרְח"ו, אֲשֶׁר מְצָא בְּאַגְרַת רַבְּנֵי יְהוּדָה בֶּן הָרָא"ש, אֲחִי רַבְּנֵי יַעֲקֹב בְּעַל הַטּוֹרִים:

"שְׁמַעֲתִי מֵאֲדוֹנֵי אָבִי ז"ל וּמֵאֲחֹת זְקֻנָּתִי ז"ל אֲשֶׁר סִפְרוּ לִי כִי זְקֻנֵי ה"ר יְחִיאֵל ז"ל (אָבִי הָרָא"ש) נוֹלַד בְּשָׁנַת תַּתְק"ע, וּבִהְיוֹתוֹ בֶּן ט"ו שָׁנָה הָיָה לוֹ חֵבֵר נֶאֱמָן בִּישִׁיבָה וּשְׁמוֹ ה"ר שְׁלֹמֹה הַכֹּהֵן ז"ל, וְכִרְתּוֹ בְּרִית יַחַד שְׁכָל אֶחָד מֵהֶם יְהִיָּה לוֹ חֲלָק עִם חֵבְרוֹ בְּכָל מִצּוֹתֵיהֶם וּמַעֲשִׂיהֶם, וְכוּ' וּבַחֲל הַמוֹעֵד נִפְטַר ה"ר יְחִיאֵל וְכוּ' וְקָרַב ה"ר שְׁלֹמֹה הַכֹּהֵן זצ"ל אֲצֵל אַרְבַּע אַמּוּתָיו, וּבְכָה בְּקוֹל רֶם, וְאָמַר בְּפָנָי כָּל הַקְּהֵלוֹת: אֲנִי מִזְכִּיר לְר' יְחִיאֵל גְּבִירִי וְחֹבְרִי לְפָנֶיכֶם שִׁיזְכֹּר מִהַבְּרִית שְׁכָרַת עַמְדִי, וְאֵז הַתְּחִיל

ה"ר יחיאל לשחק בתוך הארון, וראוהו כל הקהל..."

ובתשובת מהרש"ם (ח"ג סי' קנא) כתב ששמע מהגר"ש קלוגר שרבי יחיאל גחף בשמעו כן, כי לאחר מותו ראה שאין ממש בהסכם זה. אך באמת אין זה ענין כלל לכל סגיתנו, דשם לא היה יששכר וזבולון ואחד שפרנס חברו, אלא שניהם חכמים ונבונים היו, ועשו שתפות לחלק ביניהם שכר מצותיהם, וזה בודאי אין לו יסוד, ואינו דומה כלל לכל סוגית יששכר וזבולון.

אמנם באמת מצינו במקורות שונים שהיו בין הצדיקים בימי קדם שהתאחדו והתקשרו באגדה אחת, וחלקו ביניהם תורתם ומצותיהם. וכך מצינו ב'הסכמי התקשרות' שנחתמו על ידי חכמי ק"ק בית אל, וביניהם מהרי"ט אלגאזי, הרש"ש, והחיד"א: "שכל תקון ומחשבה ודבור ומעשה הקדשים ותלמוד תורה, שיתקן ויחשב וידבר ויעשה וילמד כל אחד מהחברים, יהיה חלק לכל אחד מהחברה הקדושה הזו חלק כחלק, הן בעודנו חי בעולם הזה הן אחרי פטירתו לארץ ימים ושנים" (עין 'אסופות' ספר ט' עמ' ע; צו), וכך מובא בספרים שונים על צדיקים מסימים, וכנראה שגם לזה יש ענין בפנימיות התורה, אף לכאורה אין לזה גדר על פי הלכה.

מכירת עברות

מספר הגאון רבי אשר וייס שליט"א: ארע מקרה, שבו היה צריך לגייס סכום עצום

לצורך פקוח נפש, והגיעו שליחים מטעם איש עלום שם, אשר הציע ליתן סכום גדול מאד בתמורה לכך שמאן יהוא יקנה את העברות שלו וענשם. והתחבטו הגדולים בהתייחסותם להצעה משנה זו.

הנה מעשה כגון דא כבר היה לעולמים, ונדון בכמה מספרי האחרונים, עין שו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קנ"א), שו"ת מחנה חיים (חו"מ ח"ב סי' כ'), שו"ת אבן יקרה (ח"ג סי' נ"ב), וכל גדולים כתבו לדחות קנין זה מפל וכל. ובאמת פשוט כשמש בצהרים דכל ענין זה דברים בטלים והבלי הבלים, דמלבד מה דפשיטא דאף בתורה ובמצוות אי אפשר למכר לשעבר אלא מכאן ולהבא, ביותר פשוט דאי אפשר כלל לעשות שתפות בעברות, דאם חדשה תורה גדר זה במצוות מחסדי הקב"ה עלינו, מהיכי תיתי לחדש זאת בחטא, ומה סברא יש לנקות את החוטא מחטאו על ידי תשלום כפר, והלא 'ולא תקחו כפר לנפש רצח' כתיב, וגם אין שום סברא בעולם להעמיס על הלוקח פשעי זולתו.

ובספרים הנ"ל דנו להוכיח מכמה מקורות דיכול אדם לקבל על עצמו ענש זולתו:

א. מרבקה שאמרה ליעקב 'עלי קללתך בני' (בראשית כז, יג) הרי שקבלה על עצמה ענש הראוי ליעקב.

אמנם באונקלוס שם פרש בדרך אחרת, דרבקה גלתה ליעקב בנבואה שלא תבוא עליו כל קללה, ואף לפי פשוטו של מקרא נראה דכונת רבקה דאין הקללה ראויה

ב. עין בספר 'אוצר המעשיות' (כרך א עמ' צו) מעשה שכותרתו 'משפט קונה העברות', מעשה נורא אודות יהודי שחטא עם נכריה, ולבסוף מכר את העוון לשתפו. ולבסוף באו לפני המהרש"א הקונה מעולם הנשמות, והמוכר שעדיו היה חי, ונתן המהרש"א תקף למכירה. אולם גם על זה יש לומר דאין למדים מהמעשיות, בפרט שלא מצינו לזה מקור מסמך.

ההלכה, האם טוב יותר להתפרנס מיגיע כפיו, ויקבע עתים לתורה בשעות הפנאי, או עדיף יותר ללמד כל היום בכלל לאברכים ויתפרנס ממשכרת אשר יקבל מהנהלת הכולל כיתר האברכים. ומרן זיע"א האריך והרחיב בזה, ובדבריו היקרים שזורים הרבה ידיעות נכבדות בנוגע לענינו.

משמעות הסוברים יששכר הלומד מתמעט

במדרש בראשית רבה (פרשה עב ס' ה, ופרשה צט ס' ט), איתא: "מאתים ראשי סנהדראות העמיד שבט יששכר לישראל, שכלם היו משיבים הלכה לאמתה של תורה, כהלכה למשה מסיני, וכל אחיהם מסכימים ונוהגים על פיהם, וכל השבח הזה מנין לו ליששכר, משל אחיו זבולון, שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא, ומביא סחורה באניות ומוכרה, ונותן ליששכר כל צרכו כדי שיעסק בתורה, שנאמר זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף אגית וירכתו על צידו, וסמיו ליה יששכר חמר גרם רבץ בין המשפטים, אלו התלמידים שיושבים לרגליו, לפיכך כשבא משה רבנו לברך את שבטי ישראל הקדים ברכת זבולון לברכת יששכר, שנאמר שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך, ועל זבולון נאמר, עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר".

ובמסכת סוטה (כא א) אמרו על הפסוק בשיר השירים "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו". מאי בוז יבוזו לו? אמר עולא, לא כשמעון אחי עזריה ולא כרבי יוחנן דבי נשיאה. (פרש רש"י, שמעון למד תורה על ידי החזקת אחיו עזריה, שהיה עזריה עוסק בפרקמטיא כדי שיחלק עם שמעון אחיו בזכות למודו,

לחול על יעקב כי אם עליה, כיון שהיא צותה עליו מעשה זה. ומלבד כל זה יתכן דאין לדמות קללה לענש על חטא.

ב. דברי משה רבנו ע"ה להקב"ה "מחני נא מספרך אשר כתבת", ובאמת לא קבל הקב"ה בקשתו, אלא אמר 'מי אשר חטא לי אמחנו מספרי'.

אך באמת אין לדמות כלל וכלל את בקשתו ותפלתו של משה רבנו ע"ה לפני הקב"ה לרחם על עמו ישראל, לגדרי שכר וענש הכלליים.

ומטעם זה אין להוכיח גם כן מהמבאר בשבת (פט, ב) דיצחק אבינו יאמר לעתיד לבא להקב"ה על פשעי ישראל פלגא עלי ופלגא עלי, דאבות העולם רועי ישראל התנפלו בתפלתם לפני הקב"ה כבן המתחטא לפני אביו לעורר רחמי שמים, ומרב דבקותם וקרבתם אל הקב"ה קבל בקשתם ועשה רצונם לפני משורת הדיו והסבא. ואין לדון מזה כלל ענין זה לגדרים כלליים של שכר וענש.

[ועוד יש לומר דשאני רועי ומנהיגי ישראל, שהם כלולים מכל נשמות ישראל, ועוד דכשם שפרשנו לעיל בדברי רבקה, שהניחה על ראשה את הקללה כיון שהיא צותה על יעקב, כן יש לומר דהמנהיגים מרגישים שכאשר ישראל חוטאים, האשמה כביכול נופלת עליהם, שכן היה עליהם לבקש רחמים ביתר שאת שלא יחטאו, או להתאמץ בללמוד וליסר אותם.]

דברי מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף זיע"א

והנה בשו"ת יביע אמר (ח"ז יו"ד סימן יז) נשאל מתלמיד חכם אשר יראת ה' היא אוצרו, איזה דרך ישכן אור מבחינת

הבא משכר למודו לטובת המחזיקים, מה שאין כן המתפרנס מיגיע כפיו, ועוסק בתורה, הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו, ולא ינכה ולא כלום משכר למודו בעולם הבא^א. ואפשר שעל זה אמר עולא (בברכות, ח א) גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים, ודו"ק.

לדעת רב הפוסקים - אין שכר הלומד מתמעט

אולם רבנו חיים בן עטר בספרו אור החיים (פרשת כי תשא) בפסוק 'זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש', כתב, שיששכר וזבולון, וכן שמעון אחי עזריה, וכן שאר נדיבי עמנו אשר יחצו כספם לעמלי תורה - זה יתנו מחצית השקל "בשקל הקדש", כמאמר חז"ל (בכורות ה, א) מנה של קדש כפול היה ממנה של חל, ושקל הקדש כפול מהשקל של חל, כדי להודיע שהמחזיק בתלמיד חכם יטל בעד מחצית כספו, שכרו משלם, וגם לא ינכה כלל ממחצית החלק של העוסק בתורה, שאם כן נמצא שקל אחד מהם יטל מחצית השכר בלבד, ולא כן הוא, כי שקל הקדש כפול היה, וביד כל אחד נשאר שקל שלם.

גם הגאון ההפלאה בהקדמתו (פתחא זעירא אות מג) כתב: יש שחושבים שעל ידי החזקתם בתלמיד חכם, הם קונים ממנו חלק מתורתו, כדרך שאר משא ומתן, אולם חלילה מלחשב כן, וכי ימכר תלמיד חכם אפלו שעה אחת מחיי עולם הבא, אשר היא יפה מכל חיי עולם הזה, וכך

ולכך נקרא על שם עזריה אחיו שהיה מחזיק ותומך בו, וכן רבי יוחנן למד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו^א. אלא כהלל ושבנא. ומסבירה הגמרא, כי הלל ושבנא אחים היו, שבנא עסק בפרקמטיא והתעשר מאד, ואלו הלל עסק בתורה מתוך עני ודחק עצום, לבסוף נתמנה הלל נשיא על ישראל, בא אליו שבנא, ואמר, הבה נחלק את רכושי ואת חלקך בעולם הבא בזכות התורה שלמדתך, יצאה בת קול ואמרה, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו.

וכן פסק רבנו ירוחם (נתיב ב' חלק ג): העוסק בתורה יכול להתנות עם האיש הבא להחזיק בו קדם שיעסק בתורה שיטל חלק מלמודו, כמו יששכר וזבולון, אבל אחר שעסק בתורה כבר, ובא לתת חלק מלמודו בשביל ממון, אינו כלום, שעל זה נאמר, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. וכדאיתא בסוטה במעשה דהלל ושבנא. וכן פסק הרמ"א בהגה (יו"ד סי' רמו ס"א) כדברי רבנו ירוחם.

וכתב על זה הש"ף, שמהות התנאי היא, שיחלקו שכר מה שהרויח העוסק בפרקמטיא ושכר העוסק בתורה, שנה בשנה, בין שניהם יחדו. ומשמע לכאורה שבעולם הבא מנכים חצי משכרו של העוסק בתורה, על מנת לתנו לידי המחזיק בו.

ולפי זה גם אברך הלומד בכולל ומתפרנס ממשכרת שבאה מתורמים נדיבי עם העושים להחזקת הכולל, ינכו לו בעולם

א. לכאורה צ"ע, דהא אם יחזיקוהו נדיבים נמצא לומד יום שלם וחצי שכרו מענק למחזיק, ואם ינהה מיגיע כפיו - הרי לומד מחצית היום, ומחצית היום למלאכה. אם כן מה לי ששכרו משלם, הלא לומד רק מחצית הזמן. וכבר באר לו הגר"ח מוולוז'ין (שהבאנו דבריו לעיל) דלמוד יום שלם במחצית שכר גדיפא, דמוכיח שלומד עוד מחצית היום לשמה, ולא לשם קבול שכר.

מאן דְרַחֲמִים רַבָּנָן. וְכָתַב עַל זֶה הַחֵיד"א, אִוְלָם אֲנִי מְצֹאֲתִי בְסִפְרֵי הַמְפָרְשִׁים, שֶׁהַקַּב"ה נֹתֵן מֵאוֹצְרוֹ הַטּוֹב לְאַשְׁתַּת תַּלְמִיד חֶכֶם שֶׁכָּר שְׁעוֹר הַחֲצִי מְזֻכָּר תּוֹרָתוֹ, וְלֹא יִנְכָּה מִן הַתַּלְמִיד חֶכֶם מְאוּמָּה, וְכֵן הַדִּין בְּמַחְזִיק בְּיַד הַתַּלְמִיד חֶכֶם, וּבְכֵן יַעֲלֶזוּ חֲסִידִים בְּכַבוֹד הַתּוֹרָה וְכו'.

וְכֵן כָּתַב עוֹד מֵרֵן הַחֵיד"א בְּסִפְרוֹ רֵאשׁ דָּוִד (פְּרֻשַׁת קְדוּשִׁים דִּף פ"ג ע"ג) עַל פִּי דְבָרֵי מַהֲרַ"שׁ פְּרִימוֹ, שֶׁהַחֲצִי שְׁנוֹטְלֵת אֶשֶׁת חֶבֶר אִין נִגְרַע מִחֶלְקוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד חֶכֶם וְכו', וְשַׁעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁמֵחַ זָבוּלוֹן בְּצִאֲתָךְ וְיִשְׁשָׁכְר בְּאַהֲלֵיךְ'.

וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן מַהֲרַ"א פְּלוֹמְבוֹ בְּסִפְרֵי יַד הַמְלֶכֶךְ בְּדִרְשׁוֹתָיו (פְּרֻשַׁת וַיִּשְׁלַח דִּף י ע"ב) בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מַהֲרִימ"ט, עַל הַפְּסוּק (מִשְׁלֵי יב, יד) 'מִפְּרִי פִי אִישׁ יִשְׁבַּע טוֹב וּגְמוּל יְדֵי אָדָם יָשִׁיב לוֹ', פְּלוֹמֵר, מֵהַ שֶׁהַחֶכֶם לּוֹמֵד וּפְרִיּוֹ מֵתֵק לְחַכּוֹ יִשְׁבַּע טוֹב גַּם בְּעוֹלָם הַבָּא, וּמֵהַ שֶׁגָּמְלוּ לוֹ בְּנֵי אָדָם לְהַחְזִיק בְּיָדוֹ, אִין מְנַכִּים לוֹ מִשְׁכָּרוֹ כָּלֵל, אֶלֶּא גְמוּל בְּנֵי אָדָם יָשִׁיב לוֹ הַקַּב"ה לְמַחְזִיק בְּפָנָיו עֲצָמוֹ. וְהָרַב הַמַּחְבֵּר הוֹסִיף, שֶׁאִם הַתַּלְמִיד חֶכֶם מֵצַד עֲצָמוֹ לֹא הֵיָּה יְכוֹל לְלַמֵּד אֶלֶּא מִסֵּכֵת אַחַת מִשׁוּם דְּחַק פְּרַנְסָתוֹ, וּבָא הַמַּחְזִיק וּגְמַל חֶסֶד עִמּוֹ, וְלַמֵּד שְׁתֵּי מִסֵּכְתוֹת, אִין מְנַכִּים מִשְׁכָּרוֹ כָּלוּם, אֶלֶּא נוֹטֵל שֶׁכָּר שְׁתֵּי מִסֵּכְתוֹת, וְלַמַּחְזִיק אִין מַעְצוֹר לֵה' לְתַת לוֹ שְׁכָרוֹ בְּפָנָיו עֲצָמוֹ.

וּמַעֲתָה נִרְאֶה שֶׁבּוֹדָאֵי עֲדִיף שֶׁהַחֶכֶם יִלְמַד בְּכוֹלֵל אַבְרָכִים' כָּל הַיּוֹם, וְיִקְבַּל מִשְׁכָּרָת מֵהַכוֹלֵל לְפְרַנְסָתוֹ, וְאִין לוֹ לְדַאֵג פֶּן יִנְכָּה לוֹ מִשְׁכָּרוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא, אֶלֶּא אִף הוּא נוֹטֵל שְׁכָרוֹ מִשְׁלָם, דְּלָאוּ מַגְבֵּרָא דְלִית לֵיהּ קָא בְּעִי (תַּעֲנִית כַּה א). וְגַם הַמַּחְזִיקִים

שֶׁכֵּן שְׁעָה אַחַת בְּתוֹרָה שֶׁהִיא חֲשׂוּבָה מִכָּל חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, וְכֵן אָמְרוּ חַז"ל עַל הַפְּסוּק 'אַרְחַ חַיִּים פֶּן תִּפְלֹס', שֶׁלֹּא תִהְיֶה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת. אֶלֶּא הָעֲנִין הוּא שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם מְקַבֵּל שְׁכָרוֹ מִשְׁלָם, מְשַׁל לְמִי שֶׁמְדַלֵּק נֵר מִנֵּר שְׁאִין מַחְסוֹר לְאוֹרוֹ, כֵּן הַמַּחְזִיק בְּתַלְמִידֵי חֶכְמִים נוֹטֵל שְׁכָרוֹ מֵאֵת הַשֵּׁם יְתֻבְרָךְ, וְאִינוֹ נוֹגַע ח"ו בְּחֶלְקוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד חֶכֶם, וְלִכֵּן מִי שְׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֵק בְּתוֹרָה, וּמִמְנָה אַחֲרֵים בְּמִקוֹמוֹ שְׁיַעֲסִקוּ בְּתוֹרָה וְהוּא יִפְרַנְסֵם - אִין בְּזֶה גְרִיעוֹת ח"ו לְתַלְמִידֵי חֶכְמִים לּוֹמַר שֶׁהֵם מוֹכְרִים תּוֹרָתָם בְּשִׁבְלֵי פְרַנְסָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיִכּוּלִים בְּנֵי חֲבוּרָה הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה לַעֲשׂוֹת כֵּן, כִּי בַעַל הַבֵּית אוֹכֵל מִשְׁלוֹ, וְהֵם אוֹכְלִים מִשְׁלָהֶם, וְזֶה שְׁאָמַר 'שְׁמֵחַ זָבוּלוֹן בְּצִאֲתָךְ וְיִשְׁשָׁכְר בְּאַהֲלֵיךְ', שֶׁכָּל אֶחָד יִשְׁמַח בְּשְׁלוֹ, וְאִין אֶחָד נוֹטֵל מִשְׁלַח חֲבֵרוֹ מְאוּמָּה.

וּמֵרֵן הַחֵיד"א בְּסִפְרֵי מְדַבֵּר קְדָמוֹת (מַע' מ אות לו) רְמַז בְּקִצְרָה לְמֵהַ שֶׁכָּתַב בְּסִפְרֵי דְרִשׁוֹת הַקְּדוֹשׁ רַבִּי שְׁלֵמָה מוֹלְכוֹ (סִפְרֵי הַמַּפָּאֵר), בְּהַקְדָּמַת הַמו"ל, שֶׁשָּׁמַע מֵהַגָּאוֹן מַהֲרַ"מ חֲגִיז זצ"ל, שֶׁזָּקְנוּ הַגָּאוֹן רַבִּי מִשֵּׁה גְלָאֲנִטֵי הֵיָּה מְצֻטְעָר וְאוֹמֵר: אוֹי וְאֲבוֹי לְתַלְמִידֵי חֶכְמִים שֶׁבְּזָמַן הַזֶּה נִהְנִים מַעֲמֵי הָאָרֶץ לְפְרַנְסָתָם, נִמְצָא שֶׁבָּעַת שֶׁנִּפְטָרִים מִן הָעוֹלָם הַזֶּה מְאוּמָּה אִין בְּיָדָם, לְפִי שֶׁמַּחְצִית שְׁכָרָם נוֹטְלוֹת נְשׁוֹתֵיהֶם (כְּמַבְאָר בְּסוּטָה כַּא, א), וּמַחְצִית הַנְּשָׂאָר לּוֹקַח הַמַּחְזִיק בְּיָדָם, וְתָם לְרִיק כַּחֲסָם, כִּי לְשִׁלִּישׁ וּלְרִבִּיעַ לֹא שָׁמַעְנוּ, וְלֹאֵי וְתִהְיֶה יְצִיאָה כְּבִיאָה, וְלִכֵּן אָמְרוּ חַז"ל "גְּדוּל הַנְּהִנָּה מִיִּגְיעוֹ יוֹתֵר מִיִּרְאָ שָׁמַיִם", וּמִכָּל מְקוֹם אֶלֵהִים חֲשֻׁבָה לְטוֹבָה כְּדִי שְׁיִזְכּוּ אֵלּוֹ עִם אֵלּוֹ, וְעוֹד שְׁזוֹכִים לְבָנִים וְחֲתָנִים תַּלְמִידֵי חֶכְמִים, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּשִׁבְתָּ (כַּג, ב) הַאי

והתורמים לטובת אברכי הכולל יקבלו כל שכרם **משלם**, ישלם ה' פעלם ותהי משכרתם שלמה מעם ה'.

ובזה יש לפרש דרך דרוש מאמר החכם במשלי (ג, יג - יד): אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה וכו', כי לכאורה הפסוק כפול ומכפל, אלא נראה שהמדבר בשני אנשים, החכם והמחזיק בידו, 'אשרי אדם מצא חכמה' - זה החכם שעוסק בתורה ומצא כדי מדתו, 'ואדם יפיק תבונה', לשון הפעיל - זה המחזיק שעל ידו נעשה החכם נבון בתורה ללמד דבר מתוך דבר, מאחר שאין לו דאגת פרנסה לו ולבני ביתו, וממילא רוחא שמעתא. וסים, 'כי טוב סחרה מסחר כסף', כי השתתפים במסחר במקנה וקנין, כל אחד מהשתתפים מקבל מחצית מן הרוח בלבד, ואלו כאן החכם והמחזיק כל אחד מהם מקבל שכרו **משלם**, וכמו שכתב מהר"ח בן עטר ודעמיה, כי מנה של קדש כפול היה, וכל אחד מהם מקבל שכר שלם, ולא ינכה כלל משכרו של החכם.

האם מתר לתלמיד חכם להתפרנס מאחרים?

ואין להקשות ממה שכתב הרמב"ם (פ"ג מהל' תלמוד תורה ה'): כל המשים לבו שיעסק בתורה ולא יעשה מלאכה, ויתפרנס מן הצדקה, הרי זה מחלל את השם ומבזה את התורה, ונוטל חטיו מן העולם הבא, לפי שאסור להנות בעוה"ז מדברי תורה, וכבר אמרו חכמים, אהב את המלאכה ושנא את הרבנות, וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון. וכן צונו ואמרו, אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדם לחפור בהם. וכן האריך עוד הרמב"ם בזה בפרוש המשניות (פ"ד דאבות).

ואולם כבר האריך בזה הרשב"ץ בתשובה ח"א (סי' קמב והלאה), וכתב, כי חובה היא על ישראל לפרנס בדרך כבוד לחכמיהם ולדיניהם אשר תורתם אומנותם, ושךש דבר זה נלמד ממה שאמרה התורה 'והכהן הגדול מאחיו' ודרשו חז"ל (ביומא יח א ובהוריות ט א) שיהא גדול מאחיו בנוי ובכח ובחכמה ובעשר, ואם אין לו גדלהו משל אחיו, שאם אין לו עשר, מעשירים אותו. ואמרו בתוספתא: מעשה בפנחס הסתת שנמנו אחיו למנותו כהן גדול, הלכו ומצאוהו חוצב אבנים בהר, ומלאו לו אותו מחצב דיגרי זהב. וכן הדין לתלמיד חכם שיתנו לו ממון להתעשר בו ואין גנאי בדבר. וכן אמרו בחלין (קלד, ב) שהוא שקא דדיגרי דאתא לבי מדרשא, קדים רבי אמי וזכה ביה, והיכי עביד הכי, והא תניא ונתן לכהן ולא שיטל מעצמו, ומתרץ אדם חשוב שאני, דתניא והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול בנוי ובכח ובעשר וכו'. הרי שהשוו בעלי התלמוד דין תלמיד חכם שהוא אדם חשוב, שחביבים ישראל להעשירו, לדין כהן גדול, וכן מדת הדין שהרי הוא קדם לכהן גדול לכל דבר, כדאמרינן (הוריות יג, א), יקרה היא מפנינים, מכ"ג שנכנס לפני ולפנים.

וממשיך התשב"ץ ומביא ראיות נוספות שהיה מנהגם להעשיר תלמידי חכמים ולגדלם בממון, ולית דחש לה:

איתא בתענית (כא א) במעשה דר' יוחנן ואילפא, אמרינן מלך ר' יוחנן, פרוש שעשאוהו ראש ישיבה, ופרש רש"י: ומי שהוא ראש ישיבה היו נותנים לו ממון הרבה כדאמרינן גבי כהן גדול גדלהו משל אחיו.

ובהוריות (י, א) גבי רבן גמליאל שנתן דעתו על ר' אלעזר חסמא ור' יוחנן בן

והניף ידו שם (סי קמז) על דברי הרמב"ם הנ"ל שהפריז על מדותיו בזה, והטעה כמה גאונים ורבנים אשר היו לפניו ובזמנו, ואם הוא ז"ל המזל עזרו וזכה להיות קרוב למלכות ונכבד בדורו להיותו גדול ברפואה ובחכמה ולא נצרך לקבל פרס מהקהלה, מה יעשו הרבנים והחכמים אשר לא זכו לבוא לידי מדה זו, האם ח"ו ימותו ברעב או יפרקו על התורה מעל צוארם להתבזות במלאכה אצל עמי הארצות?! אין זאת כונת התורה והתלמוד. ועין עוד בספרו מגן אבות (פ"ד דאבות מ"ה). וכל דבריו נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת.

וכן מרן הכסף משנה (בהל' ת"ת פ"ג ה"י) האריך להוכיח מהש"ס שהחכמים ותלמידיהם היו מתפרנסים מתרומות הצבור, כההיא דאמרינן בגטין (ס, ב) ההוא שיפורא דהוה בי רב יהודה וכו', וכן בחלין (קלד ב) ההוא שקא דדינרי דאתא לבי מדרשא וכו', ובסוטה (כ א) אמרו, שר' יוחנן היה מתפרנס על ידי הנשיא כדי שיוכל לעסק בתורה. וכן ראינו שכל חכמי ישראל קדם זמן רבנו ואחריו היו נוהגים לטל שכרם מן הצבור. ועוד שאפלו אם נודה שהלכה מעקר הדין כדברי רבנו, מכל מקום כבר הסכימו כל גדולי הדורות להתיר משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, שאלו לא הייתה פרנסת המלמדים והלומדים מצויה מתרומות הצבור, לא היו יכולים להקדיש את זמנם ולטרח בתורה כראוי, והייתה התורה משתכחת מישראל ח"ו, אבל בהיותה מצויה לפרנסתם יוכלו לעסק בתורה תדיר. ויגדיל תורה ויאדיר.

גם המהרש"ל בספר ים של שלמה (פ"ג דחלין סי' ט) האריך למעגניתו להחזיק המנהג

גודגדא, שהיו עניים, ולא היה להם פת לאכל, למנותם ולהושיבם בראש, כדי שיגדלו ישראל בעשר ובפרנסה. וכו' פרש רש"י שם.

ובסוטה (מ, א) כי אימנו רבנן עליה דר' אבהו לממניה ברישא, חזייה לר' אבא דמן עכו דהוה ליה בעלי חובות, אמר להו אית לכו ר' אבא, פרוש שרבי אבהו היה עשיר גדול ונכבד מאד בבית המלכות כדאמרינן בכתבות (יז א), וכשראה שר' אבא דמן עכו היה עני, ונוגשים בו בעלי חובות, צוה להושיבו בראש. ויגדלו משלהם בעשר.

ובגיטין (ס, ב) ההוא שיפורא דהוה בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף וכו', ופרש רב שרירא גאון בתשובה, שיפורא, תבה, כמו י"ג שופרות דשקלים, כלומר שהיתה תבה בבית המדרש שמקבצים בה תרומות של מעות לחלק לתלמידים לפרנסתם.

גם במדרש תנחומא (פר' תרומה): מעשה בחבר אחד שהיה באניה, ועמדו עליהם לסטים ושללו, ולא היה להם לחם לאכל, כשהגיעו ליבשה נכנס אותו חבר לבית המדרש ודרש, וכשראו בני המדינה שחכמתו גדולה נהגו בו כבוד גדול ועשו לו פסיקתו כראוי עד שנתעשר וכו'.

נמצא מכל זה שמנהג קדום הוא מימות התנאים והאמוראים עד עתה להחזיק בתלמידי חכמים. וכן מצינו בימות הגאונים שהיתה אצלם קפה מיחדת לפרנסת הישיבות וכל קהלה הייתה תורמת ממון קצוב לראשי הישיבות ותלמידיהם, וכמו שכתב רב עמרם גאון. ועוד האריך בזה שם.

שְׁנֵהֲגוּ כָּל הַתְּלִמִּידֵי חֲכָמִים לְהַתְּפַרְנֵס מִתְּרוֹמוֹת הַצְּבוּר וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְכַתֵּב שָׂאֵם לֹא הָיוּ עוֹשִׂים כֵּן הֵיטֵה הַתּוֹרָה בְּטֵלָה וּמִשְׁתַּכַּחַת ח"ו מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְכָל אָדָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְהַחֲכִים בָּהּ לְדוֹן וּלְהוֹרוֹת הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה לְרַבִּים וּלְהַתְּפַרְנֵס מִמַּעֲשֵׂה יָדָיו, וְכָל שָׂכֵן לְמִי שֶׁהוּא רֹאשׁ יִשְׂיֵבָה וּמְרַבֵּץ תּוֹרָה בְּרַבִּים, וְהוּא צָרִיךְ לְחַלֵּק עֵתוֹתָיו בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה לוֹ וּלְאַחֵרִים, שְׁעֵבְרָה הִיא בְּיָדוֹ אִם לֹא יִקְבַּל פְּרֻנְסָתוֹ מֵאַחֵרִים. אָף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מְלָאכָה שְׂיוֹכֵל לְהַרוֹיחַ וּלְפַרְנֵס מִמֶּנָּה אֵת בֵּיתוֹ, כִּי אֵי אֶפְשָׁר שְׂלֵא יִתְבַּטַּל מִתְּלִמּוּדוֹ וְכו'.

גַּם רַבְּנֵי חַיִּים בֶּן עֶטֶר בְּרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן (ס"ו רמו סכ"א) כָּתַב, שָׂאֵם יֵשׁ אָדָם שְׂיִכּוֹל לְהַתְּפַרְנֵס מִמְּלָאכָתוֹ וּלְלַמֵּד תּוֹרָה בְּשַׁעַת הַפְּנָאִי, אוֹ שְׂיִטַּל פְּרֻנְסָתוֹ וּפְרֻנְסַת בְּנֵי בֵיתוֹ מִמַּחֲזִיק יַחִיד אוֹ מִבְּנֵי אָדָם רַבִּים, כְּדֵי שְׂיִלְמַד כָּל הַיּוֹם, הֵנָּה בְּזִמְנֵנוּ שְׁנַתְּמַעְטוּ הַלְּבָבוֹת וְהַדְּעוֹת, וְהַלּוֹאִי שְׂיִלְמַד אָדָם כָּל הַיּוֹם, וּבַתּוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה, וְיִשְׁיֵג לְדַעַת אֵת הַדִּינִים הַנְּחוּצִים וְהַנְּצָרִים, וְכִיצַד יִקְיָם מִצּוֹת הַקַּב"ה, לְכֹן נִרְאָה לִי שְׂיִוְתֵר טוֹב שְׂיִלְמַד כָּל הַיּוֹם וְיִטַּל פְּרֻנְסָתוֹ מֵאַחֵרִים, וְעַץ חַיִּים הִיא לְמַחֲזִיקִים בָּהּ וְתִמְכֶּיָהּ מֵאֲשֶׁר.

וְכֹן כָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה פִּינְשֵׁטִין בְּשׁו"ת אַגְרוֹת מֹשֶׁה כֶּרֶךְ ה' (חיו"ד סי' קטז) שְׂאֵלָה הַמְּתַחַסְדִּים לְנִהְגַּע עַל פִּי דְבַרֵי הַרְמַב"ם, וְלוֹמֵר שְׂצָרִיךְ שְׂיִהְיֶה מִיִּגִיעַ כְּפִיו וְיִקְבַּע עֵתִים לְתוֹרָה בְּשַׁעוֹת הַפְּנָאִי, וְלֹא יִלְמַד כָּל הַיּוֹם בְּכוֹלָל וְיִקְבַּל מִשֶּׁם פָּרַס לְפְרֻנְסָתוֹ, הֲרִי הֵם הוֹלְכִים אַחֵר עֲצַת יִצְרַל הַרְעֵ, הַמְּסִיתֵם שְׂיִפְסִיקוּ לְלַמֵּד תּוֹרָה כְּרֹאִי. וְיַעֲסִקוּ בְּמִלְאכָה וּבְמִסְחָר עַד שְׂלִבְסוּף יִשְׁכַּחוּ גַּם אֵת הַמְּקַצֵּת שְׂלִמּוֹתָם בְּיָלְדוּתָם,

וְאָף לֹא יִשְׂאֵר לָהֶם זְמַן לְלַמֵּד כָּלֵל, וְהֲרִי אֶפְלוּ הַרְאִשׁוֹנִים כְּמִלְאָכִים שְׂהִיָּה לְבָם פְּתוּחַ כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוֹלָם, אֲמָרוּ, שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאָדָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְהַתְּגַדֵּל בָּהּ, שְׂיִהְיֶה רְאוּי לְהוֹרוֹת מִמֶּנָּה לְמַעֲשֵׂה, אִם יַעֲסֹק גַּם בְּמִלְאכָה וּסְחוּרָה, וְכִמוֹ שְׂאֲמָרוּ בְּעֵרוּבֵין (נ"ה א) וְלֹא מִעֵבֵר לֵיָם הִיא, לֹא תִמְצָא הַתּוֹרָה לֹא בְּסַחְרָנִים וְלֹא בְּתַגְרָנִים, וּבְעֵרוּבֵין (ס"ה א) אֲמָר אֲבִיִּי אֵי אֲמָרָה לִי אִם קָרִיב כּוֹתֵחָא לֹא תִנְאִי, וּפְרַשׁ רַש"י, אֶפְלוּ אֵלוֹ אֲמָרָה לִי צוּי לְעִבּוּדָה קִלָּה, כְּגוֹן לְהִבְיָא הַכוֹתֵחַ, לֹא הֵייתִי יְכוֹל לְשַׁנוֹת, כְּמוֹ שְׂשַׁנִּיתִי, כִּי הֵייתִי מִתְּבַטַּל מִהַלְמוּד. וְכָל שָׂכֵן בְּדוֹרוֹתֵינוּ שְׁנַתְּמַעְטוּ הַלְּבָבוֹת, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ בְּעֵרוּבֵין (נ"ג א) רִאשׁוֹנִים הִיָּה לְבָם כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוֹלָם, אַחֲרוֹנִים כְּפִתְחוֹ שֶׁל הַיִּכָּל, וְאָנוּ כְּמִלָּא מַחֲסֵ סְדָקִית. וְעוֹד אֲמָרוּ שָׂם, אֲנִן כִּי אֶצְבְּעָתָא לְקִירָא בְּסַבְרָא, וְכִי אֶצְבְּעָתָא בְּבִירָא לְשַׁכְחָה.

וְלִכֵּן הַלְכָה רוֹוֹחַת שְׁנַתְּקַבְּלָה בְּכָל הַדּוֹרוֹת וּבְכָל תְּפּוּצוֹת יִשְׂרָאֵל שְׂמַתֵּר וּמַצּוּה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בְּתִמְדוֹת וּלְהַתְּפַרְנֵס מִמִּשְׁכָּרַת הַכוֹלָל, וְכֵן מִי שֶׁהוּא רַב וּמוֹרָה הוֹרָאָה מְקַבֵּל מִשְׁכָּרָתוֹ מִקַּפַּת הַצְּבוּר, וְאִין שׁוּם מְדַת חֲסִידוֹת לְהַמְנַע מִזֶּה. וּמִי יִתֵּן וְהִי נְדִיבֵי עַמְנוּ תוֹרְמִים בְּעֵין יָפָה לְהַרְבוֹת יְשִׁיבוֹת וְכוֹלְלִים בְּכָל תְּפּוּצוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׂעַל יְדֵי כֶּף מִתְּרַבִּים גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַלֵי הוֹרָאָה וְיוֹשְׁבֵי עַל מְדִין כְּרָצוֹן הַקַּב"ה שְׂאִין לוֹ בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָה בְּלִבָּד. וּשְׂפַתִּים יִשְׁק מִשִּׁיב דְּבָרִים נְכוּחִים.

וְאֶפְלוּ אֵי נִימָא דְשִׁכְר הַלּוּמַד מִתְּמַעֲט, עֲדִין יֵשׁ לְהַעֲדִיף לְלַמֵּד וּלְהַתְּמַךְ, וְכֵן מְבַאֵר בְּמַעֲשֵׂה רַב, בְּחֻלְק 'שְׂאֵלְתוֹת' (אוֹת נ') לְגָאוֹן הַגְּדוֹל, תְּלִמִּידוֹ הַמְּבַהֵק שֶׁל הַגְּרָ"א ע"ה, רַבִּי חַיִּים מוּלוּז'יִן זצ"ל, וְזוֹ הַלְשׁוֹן שָׂם: "שְׂאֵלוֹ לְרַבְּנֵינוּ (הַגְּר"ח) עַל דְּבַר קַבְּלַת פָּרַס

בספר ראש דוד (פרשת קדושים), ובעוד מקומות רבים. ובזה פרשו המפרשים הפסוק: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו "מכשול", הוא היצר הרע שנקרא "מכשול", כדאיתא בספח (גב א), כלומר שלום לאהבי תורתך, זה המחזיק בידי החכם, כי אין לו מכשול מיצר הרע, שבכח התורה של החכם, גם המחזיק זוכה להתגבר על יצרו בסיעתא דשמיא.

ולפי זה יש זכות לחכם שעוסק בתורה כל היום, על ידי המחזיק בו, שגורם לעצמו וגם למחזיק בו להתגבר על יצר הרע, והרי הוא זוכה ומזכה בזכות למודו על ידי המחזיק. ויש להוסיף עוד לפי מה שאמרו בעבודה זרה (יז, ב) שהתורה מרחיקה ממחשבת זנות, שנאמר 'מזמה תשמר עליך תבונה תנצרכה'. עין בפרוש רש"י שם. ואפשר שזכות התורה תועיל גם למחזיק בחכם להרחיק מעליו הרהורי עברה הקשים מעברה. ונמצא הלומד כל היום ע"י מחזיק זוכה ומזכה.

ועין להגאון רבי יצחק אלחנן בפתח השער של שו"ת נחל יצחק ח"א (אות ח' ואות יח), שכשם שהחכם שאומרים שמועה בשמו שפתי ישנים, (יבמות צא א), ואמרו בירושלמי שקלים שנהנה כשותה יין קונדיטון, כך גם המחזיק בלומדי התורה מעלתו יתרה בזה.

ואחר כל הכבוד הזה בודאי שעדיף שהחכם יהיה זוכה ומזכה גם את אחרים בלמודו, על ידי קבלת פרנסתו ממחזיקי תורה או מהנהלת הכולל אשר יחסה בצלו.

המורם מכל האמור שעדיף לבחור ההצעה ללמוד תורה כל היום, ולקבל משכרתו לצורך פרנסתו ממחזיק פרטי, או מהנהלת

מלמודו, לחלק כיששכר וזבולון, שנראה בהשקפה שלומד בשכר ולא לשם שמים. והשיב אדרבה, אם עינו צרה ליתן חלק מלמודו לאחר, מראה בזה שרופה לקבל שכר לעצמו ולמעט רצון הבורא כדי לעשות רק רצונו, אבל צריך שיהיה מטרת חפצו ומגמתו ורצונו רק שיעשה רצון הבורא, ומיניה יתקלס עילאה. ואם לא יקבל פרס - לא יכול ללמד רק חצי היום, כי חצי הב' יצטרף לעסק במשא ומתן, ואם יקבל פרס - יוכל ללמד כל היום, ויבוא על ידי זה נחת רוח לפני הקב"ה מיום שלם ולא מחצי יום, וצריך שיהיה שוה בעיניו בין הוא עובד או אחר עובד.

ומשמע שסובר שהמחזיק והחכם חולקים שכר למוד התורה בין שניהם, ואף על פי כן סובר הגאון ז"ל שעדיף שיקבל שכר מן המחזיק או מהנהלת הכולל כדי שיוכל לעסק בתורה כל היום. וכל שכן לדברי המפרשים האחרונים ז"ל שהלומד והמחזיק כל אחד מהם מקבל שכרו משלם, ולא יגרע מצדיק עינו.

הלומד - מעניק לתומך זכויות אדירות!

ויש להוסיף נפוץ על דברי הגאון הנ"ל, כי הנה אמרו חז"ל בקדושין (ל, ב) אמר הקב"ה בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. נמצא שעל ידי כח קדשת התורה יכול להכניע את יצר הרע. וכן אמרו בסוטה (כא, א) שהתורה מגנה מן היסורין ומצילתו מן החטא. ומסתברא ודאי שכל זה מועיל גם לגבי המחזיק בעמלי תורה, שבאותה שעה שהחכם עוסק בתורה, התורה מגנה גם על המחזיק ומצילתו מן החטא, כאלו הוא בעצמו עוסק בתורה. וכן כתב הגאון רבי חיים אבולעפיא בספר עץ החיים (פרשת ויקהל). וכן כתב בשמו מרן החיד"א

הַמְחִזִיק זֹכָה לִידְעַת הַתּוֹרָה

וְכַתֵּב הַחֲפֵץ חַיִּים בְּשִׁמְרַת הַלְשׁוֹן (שַׁעַר ג' פָּרָק ו'): וְדַע עוֹד שֶׁנִּמְצָא בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהָאָדָם הַמְחִזִיק לִוְדֵי תּוֹרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּה עִם הָאָרֶץ בְּעוֹלָם הַזֶּה זֹכָה שְׁלֵעֲתִיד יָדַע גַּם הוּא אֶת הַתּוֹרָה. וּבִקְאֵת דְּבַר פְּשוּט הוּא, כִּיֹּן שֵׁישׁ לוֹ חֵלֶק בְּעֵצָם שְׂכַר תּוֹרָתוֹ, וְיָדוּעַ דְּהַתְעַנּוּגִים הַגְּדוּלִים שֶׁבָּגָן עָדוֹן מִתְהוּיִם מֵעֵצָם רוֹחֲנִיּוֹת הַתּוֹרָה, מִמִּילָא צָרִיךְ לִידַע אֶת הַתּוֹרָה.

וּבְסִפְרֵי אֲבֵי הַיְשִׁיבוֹת (ח"א עֲמוּד) מוּבָא שֶׁהַחֲפֵץ חַיִּים סִפֵּר בְּדַרְשָׁה שֶׁנִּשְׂא בְּוִילְנָא עַל הַחֲזִקַת תּוֹרָה, שֶׁבַעַת שֶׁנִּחְלָקוּ גְּדוּלֵי דוֹרוֹ שֶׁל הַגֵּר"ח מוּלוּז'יִן זצ"ל בְּסִגְנִית שֶׁעֲטָנָז שֶׁעֲלָתָה אָז עַל הַפָּרָק, נִרְאָה אֵלָיו בְּחִלוּם אִישׁ אֶחָד מִתּוֹמְכֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁהִיָּה יָדוּעַ לוֹ כִּיהוּדֵי הַמוֹנֵי פְּשוּט. שְׂאֵלוֹ רַבֵּי חַיִּים: מַה סוֹבְרִים בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה בְּעֵינֵינוּ, וְהִלָּה הַשִּׁיב לוֹ בְּהַרְצָאת פֶּסֶק הַדִּין עִם כָּל הַמְקוּרוֹת, כְּאֵלוֹ הִיָּה זְקוֹן רִגִיל בְּפִלְפּוּלָא דְאוֹרִיָּתָא וּפְסִיקַת הַלְכָה.

וְעוֹד מְסַפֵּר שֶׁם, מַעֲשֵׂה שֶׁהִיָּה בִיהוּדֵי אַחַר שֶׁהִקְדִּישׁ חֵלֶק גְּדוּל מֵהוֹנוֹ עֲבוּר הַיְשִׁיבָה, וְהַגֵּר"ח הַבְּטִיחַ לוֹ בְּתַמּוּרָה שֶׁיִּלְמַד מְשִׁנִּיּוֹת לְעֵלוּי גִּשְׁמָתוֹ אַחַר פְּטִירָתוֹ. אֲכֹן קִיָּם הַגֵּר"ח הַבְּטִחָתוֹ וְהִחַל לְלַמֵּד מְשִׁנִּיּוֹת כְּסוֹדֵר לְזַכְרוֹ. יוֹם אֶחָד הַתְקַשָּׁה בְּהַבְנָתָה שֶׁל מְשִׁנָּה אַחַת, וְהַתִּיגַע רַבּוֹת בְּפֶשֶׁט הַדְּבָרִים. לְפָתַע נִפְלָה עָלָיו תַּרְדֵּמָה, וּבְחִלוּמוֹ בָּא אֵלָיו אוֹתוֹ יְהוּדֵי הַסְּבִיר לוֹ אֶת פֶּשֶׁט הַמְשִׁנָּה וְהַסְתַּלַּק. כְּאֲשֶׁר הַתְעוֹרֵר הַגֵּר"ח מְשִׁנָּתוֹ הַקְּצָרָה, אָמַר בְּהַשְׁתוּמָמוֹת: לֹא יָדַעְתִּי שֶׁשֵּׁם זֶה 'הוֹלֵךְ' כֹּל כֶּךָ מֵהָר... בְּחִיּוֹ

הַכּוֹלָל, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר לַעֲסֵק בְּמִלְאָכָה אוֹ בְּסַחֲרָה כְּמָה שְׁעוֹת בַּיּוֹם לְצָרֶךְ פְּרִנְסָתוֹ, וְיִלְמַד רַק בְּשְׁעוֹת הַפְּנָאִי, וְאֵף אִם הַמְשַׁכְּרֵת מֵהַכּוֹלָל זְעוּמָה וּמִסְפִּיקָה לוֹ בְּדַחֲקָה, כְּבָר הַבְּטִיחוֹ חו"ל שְׁכַל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֵנִי סוּפוֹ לְקִיָּמָה מַעֲשֶׂה, כְּעֵינֵן הַלֵּל וְחַבְרִיו. וְכֹן נֶאֱמַר, וְהִיָּה רֵאשִׁיתְךָ מִצֵּעַר וְאַחֲרִיתְךָ יִשְׁגָּה מְאֹד. וְהַבּוֹטֵחַ בְּה' חֲסֵד יִסּוּבְבוּ.

שִׁבְחָה וְזִכּוֹת הַחֲזִקַת תּוֹרָה

'וְאִין לְמוֹ מְכָשׁוּל'

וְהִנֵּה הַטְּעִימָנוּ הָרַב זִיע"א מְעַט מְזַעִיר מִן הַמַּעֲלוֹת הַגְּדוּלוֹת שֶׁזֹּכָה לָהֶן הַתּוֹמָךְ בְּלוֹמְדֵי תּוֹרָה. וְאֲכֹן מְצִינּוּ שְׂרַבּוֹתֵינוּ הַפְּלִיגוּ בְּזֶה עַד לְמֵאֹד בְּמַעֲלַת הַמְחִזִיק, פְּעָמִים אֵף יוֹתֵר מִן הַלוֹמֵד.

וְכֹן רִמַּז הַחֲפֵץ חַיִּים' (ח"ח עה"ת עמ' קכה) בְּמִקְרָא שְׁבַתְהֵלִים (קִיט, קסה) 'שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תּוֹרָתְךָ וְאִין לְמוֹ מְכָשׁוּל' - 'לְלוֹמְדֵי תּוֹרָתְךָ' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'לְאַהֲבֵי תּוֹרָתְךָ' יַעַן כִּי לְלוֹמְדֵי הַתּוֹרָה אֵי אֶפְשָׁר בְּלֹא מְכָשׁוּל, כִּי אִין אָדָם עוֹמֵד עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה אֶלָּא אִם כֹּן נִכְשַׁל תְּחִלָּה וּכְבִּגְמָרָא (גטין מג, א) בְּדַרְשָׁתָם ז"ל עַל הַכְּתוּב בִּישְׁעִיָּה (פ"ג) 'הַמְכַשֵּׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדְךָ', וְעַד שֶׁאָדָם זֹכָה לְהַבִּין אֶת הַפֶּשֶׁט הַנִּכּוֹן בְּדַבְרֵי חו"ל, יֵשׁ שֶׁהוּא נִכְשַׁל מִקֵּדָם עַד שֶׁנוֹכַח לְעַמֵּד עַל אֲמַתַּת הָעֵינֵן. אֲבָל לֹא כֹן בְּאוֹהֲבֵי תּוֹרָה, כְּלוּמַר מְחִזִיקֵי הַתּוֹרָה, הֲלֹא הֵם מְקַבְּלִים שְׂכָרָם מְשַׁלֵּם תַּכְף בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹנָה וְאִינָם נִכְשָׁלִים כָּלֵל, כִּי הֲלֹא כּוֹנְנָתָם רְצוּיָה לְהַחֲזִיק בְּיַד הַלוֹמֵד, וְאֵף אִם הַלוֹמֵד נִכְשַׁל אֲבָל הַמְחִזִיק בְּיָדוֹ אִינוֹ נִכְשָׁל, וְזֶהוּ שֶׁאֵמַר הַכְּתוּב 'שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תּוֹרָתְךָ' - וְאִין לְמוֹ מְכָשׁוּל'.

נתישב בדעתו, ואז הבין... כנראה עקב כך שתתם ספר 'חדושי הרשב"א' לשיבה, וכבר באותה עת בסדרי השיבה השתמשו בספר זה, ולמדו בו בעמקות - אזי בשמים זכו אותו להבין את עמק דברי הרשב"א על ברין.

מעשים נכבדים

הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל היה מרבה לדבר על ענין זה של החזקת התורה, והיה אומר: מתי עם ישראל נקראים חיים? רק שהם מחזיקים בעץ החיים, שזה התורה הקדושה.

עוד היה אומר: איתא בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז): "תני רבי שמעון בן יוחי, אם ראית עירות שנתלשו ממקומן בארץ ישראל דע שלא החזיקו בשכר סופרים" הינו שלא היו מחזיקים בעוסקים בתורה. נמצא שיותר ממה שהמחזיק עושה טובה עם הלומד - עושה הלומד טובה למחזיק, שמזכהו בשכר החזקת תורה, ולולי זה - מי יודע מה תגבה ממנו מדת הדין...

ופעם אחת, בא גביר גדול לפני הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, ושטח בפניו את לבטיו: בקשות תמיכה רבות עומדות לפתחי, ומסתפק אני האם כדאי להשקיע רב הממון בישיבות קדושות וכוללי אברכים, או במוסדות לבעלי תשובה, כי אמנם אברכים מרבים תורה, אך ישיבות לבעלי תשובה - מצילות את הבאים בשעריהן מן החטא, ולכאורה יש לומר שזה עדיף יותר.

השיב לו הגראי"ל שטיינמן: מהיכן לדעתך הגיעה רוח טהרה ללבן של בעלי תשובה,

היה הלה עם הארץ גמור וכבר יודע לבאר משנה חמורה כמין חמר...

ומעשה נפלא מספר אודות המשגיח דפוניב'ז, הגאון רבי בן ציון במברגר זצ"ל, שהיה מנהגו לטפל באיזה יהודי קשיש וערירי. ויהי היום פנה הקשיש לרב ואמר לו: מרגיש אני שקצי קרב, על כן בקשתי להקדיש את כל הספרים שבביתי לשיבת פוניב'ז, אחרי פטירת מבקש אני שתעשה השתדלות להניחם במדפי 'אוצר הספרים' של הישיבה.

אכו, נפטר הזקן מספר ימים לאחר מכן, והמשגיח, שבאותו הזמן היה עסוק בענינים שונים, לא מהר להניח את הספרים בספריה של הישיבה, והענין פרח מזכרונו.

באחד הלילות, נגלה אליו הקשיש בחלום הלילה ופניו זועפות: למה לא עשית כאשר צוית לך? ונגעלם מן העיו... נבהל המשגיח וישר למחרת העביר את כל הספרים של המנוח לספריית הישיבה.

ובאותו הלילה נגלה אליו שוב האיש בחלום, ופניו מאירות, ואמר לו: תנוח דעתך שהנחת את דעתי. ותוף כדי דבור באר לו קטע בחדושי הרשב"א במסכת גטין דף נ"א, שהיו מתקשים בו בני הישיבה ימים רבים.

כשהתעורר, השתומם הרב ולא הבין מהיכן הקשיש יודע להעמיק בתורה עד כדי כך? הלא היה בחייו איש פשוט, שאמנם קבע עתים לתורה אך למודו היה רק פשוט, גמרא ורש"י.

דְּבָרָיו הַנְּלֻבָּבִים וְהַנְּמַרְצִים הַצְּלִיחוּ לַגַּעַת
בְּלֵב הַשׁוֹמְעִים, וְכֻלָּם פָּתְחוּ אֶת פִּיָּם...

בְּאַחַד הַיָּמִים, בָּא לַפָּנֵי הַגֵּר "צְדָקָה זַצ"ל
רֹאשׁ יְשִׁיבַת 'פּוֹרֶת יוֹסֵף', רֹאשׁ כּוֹלָל אֶחָד,
אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ הַסָּכָמָה לְאַחַד מִסְפָּרֵי
הַקְּדָמוֹנִים, אוֹתוֹ עָרַף וְהִגִּיהַ. נִזְכַּר הָרַב
צְדָקָה שֶׁפַּעַם אַחֲרַת הַגִּיעַ אוֹתוֹ רַב אֵלָיו
וּבִקֵּשׁ מִכְּתַב הַמְּלָצָה לְכוֹלָל שֶׁהוּא מַחְזִיק
בְּרִשׁוֹתוֹ, אֲזִי אָמַר לוֹ: לְהוֹצִיא סְפָרִים שֶׁל
קְדָמוֹנִים - זֶה דְּבַר עֲצוּם, אָבֵל לְהַחֲזִיק
כוֹלָל שֶׁל אֲבָרְכִים - הֲרִי זֶה יוֹתֵר רַם
מֵעֵלָה, כִּי הַיּוֹם בְּרוּךְ ה' הַתְּרַבּוּ הַסְּפָרִים
אָבֵל הַתְּמַעֲטוּ הַלוֹמְדִים, וּמָה צָרָךְ יֵשׁ
בְּסְפָרִים בְּלִי לוֹמְדִים...?

מִסְפָּר עַל ה'חֲזוֹן אִישׁ' זַצ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת
הִשְׁתַּתַּף בְּהַלְוִיָּה שֶׁל יְהוּדֵי פֶּשׁוּט, וְעָשָׂה
כְּבֵרַת דְּרוֹךְ אַרְכָּה בְּרִגְלָא לְכַבּוֹד אוֹתוֹ יְהוּדֵי,
עַד בֵּית הַקְּבָרוֹת שֶׁל בְּנֵי בְּרַק, וּמִמָּשׁ
הַגִּיעַ לְבֵית עֲלָמִין בְּאַפִּיסַת כַּחוֹת, וְהִצְרִיךְ
לְשַׁכֵּב עַל הַסְּפָסֵל מֵרַב חֲלָשָׁתוֹ. שֶׁאֵלּוֹ
אוֹתוֹ תִּלְמִידָיו: מִפְּנֵי מָה הַתְּאַמֵּץ כָּל כֹּף
לְכַבּוֹד הַיְהוּדֵי הַזֶּה? אָמַר לָהֶם: אוֹתוֹ יְהוּדֵי
הִיָּה תוֹמֵךְ שָׁנִים רַבּוֹת בְּתִלְמִיד חֲכָם גְּדוֹל
מְאֹד, וְדָאָג לוֹ לְכָל מַחְסוֹרוֹ. אִין רְאוּי
מִמֶּנּוּ.

וּבַזֶּהר הַקְּדוּשׁ (פְּרִשְׁת וַיְחִי) הַפְּלִיג בְּמַעֲלַת
תְּמַכִּין דְּאוֹרֵיתָא, וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ (בְּתַרְגוּם לְלִשָּׁה"ק):
מִפְּנֵי מָה הַקְּדִים בְּבִרְכוֹת זָבֹלוֹן לִישְׁשִׁכֶר?
וְהֲרִי יִשְׁשִׁכֶר עֵסְקוּ בַתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה קוֹדֶמַת
בְּכָל מְקוֹם, וְלָמָּה הַקְּדִימוּ אֶת זָבֹלוֹן?
אֵלָּא זָבֹלוֹן זָכָה עַל שֶׁהוֹצִיא פֶת מִפִּיו

שֶׁעַל יְדָה זָכוּ לְשׁוּב לְכוֹר מַחְצַבְתָּן? הֲוִי
אוֹמֵר רַק בְּזָכוֹת עוֹלָם הַיְשִׁיבוֹת וְהַכּוֹלָלִים
שֶׁהִגְדִּילוּ תוֹרָה וְהִאֲדִירוּהָ, גָּרְמוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם
לְהַתְּעוֹרְרוֹת אֲצֵל בְּעַלֵּי הַתְּשׁוּבָה, לְכוּ רְאוּי
לָךְ לְתַמְךָ דְּוָקָא בִישִׁיבוֹת וּבְכוֹלָלִים, שֶׁהֵם
הַמְּקוֹר לְכָל...

מִסְפָּר שֶׁהִגְאוֹן רַבֵּי מֵאִיר שְׁפִירָא מְלַבְּלִין
זַצ"ל, הִיָּה מְסַתּוֹבֵב בְּעֵירוֹת לְגִיס כְּסָפִים
לְטוֹבַת יְשִׁיבָתוֹ - יְשִׁיבַת חַכְמֵי לְבָלִין.
נִכְנַס לְבֵית כְּנֶסֶת אֶחָד שֶׁל גְּבִירִים, וְהִנֵּה
נִכְרַ שְׁדַּבְּרָיו יִפְלוּ עַל אֲזִנִּים עַרְלוֹת...

אֵךְ לֹא אִישׁ כְּמַהֲרָם שְׁפִירָא יִרְתַּע, נִעְמַד
וְאָמַר: לְמַדְנּוּ הַיּוֹם ב'דף היומי' (סוּטָה כֹּא,
א): "מֵאִי בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ?" אָמַר עוֹלָא: לֹא
כְּשִׁמְעוֹן אַחֵי עֲזַרְיָה, וְלֹא כֹר' יוֹחָנָן דְּבִי
נְשִׂיאָה, אֵלָּא כְּהַלֵּל וְשִׁבְנָא; דְּכִי אֶתָּא רַב
דִּימֵי אָמַר: הַלֵּל וְשִׁבְנָא אַחֵי הוּו, הַלֵּל
עֵסְק בַתּוֹרָה, שִׁבְנָא עֵבֵד עֵסְקָא, לְסוּף
אָמַר לִיה: תָּא נַעְרֹב וְלִיפְלוּג, יְצַתָּה בַת
קוֹל וְאָמַרְהָ: 'אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן
בֵּיתוֹ בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ'."

תֵּאָרוּ לְעַצְמְכֶם - טְעַן בְּלַהֲט: סַחֲוֹרָה נְדִירָה
הַגִּיעָה לְעִיר, מִי שֶׁשָּׁלַם מְרֹאשׁ - זָכָה בָּהּ,
וּמִי שֶׁלֹּא שָׁלַם מְרֹאשׁ - אֶפְלוּ יִתֵּן כָּל
רְכוּשׁוֹ בְּעֵדָה 'בוֹז יְבוֹזוּ לוֹ', כְּבָר עָלָה
עַרְכָּה יוֹתֵר מִכָּל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁבְּעוֹלָם. אִיזָה
טַפְשׁ יְהִיָּה מִי שֶׁיִּתְמַהֲמַה וְלֹא יִקְנֶה...

וְכֹךְ בַתּוֹרָה - קִדְּם שֶׁהִיא נִלְמָדָה, יֵשׁ עוֹד
בִּידֵיכֶם לְהַשְׁתַּתַּף בָּהּ, וְכִפִּי שֶׁנִּהְיָ שְׁמַעוֹן
עִם עֲזַרְיָה אַחִיו, וְהַנְּשִׂיא עִם רַבֵּי יוֹחָנָן,
אוֹלָם אַחַר שֶׁנִּלְמָדָה - בִּקֵּשׁ שִׁבְנָא לִיתֵּן
בְּעֵדָה כָּל הוֹנוֹ, כְּבָר לֹא הִיָּה שִׁיף... וְאִם
עַל תְּמִיכָה בְּיַחֲד כּוֹ, כָּל שְׁכֵן מִי שֶׁיִּתְמַךְ
בִישִׁיבָה שְׁלָמָה, אֲזִי תִנְצְלוּ אֶת הַרְגַע!

ישראל אלא שהעלה להם מס מממונו, שהיה מספיק להם לכל מי שיבוא ללמד".

ועל כחפץ חיים על התורה (עמ' רעד) על הפסוק 'ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם': "והנה הכתוב הזה כולל שני ענינים, א' שכל אחד מישראל מחיב להחזיק את התורה במאודו, כל אחד לפי כחו, וכמפרש בדברי חז"ל בכמה מקומות. ועוד כולל הכתוב הזה הקמת דת התורה בכללה".

"ולקיים דת התורה - יש בכח כל אחד במה שחננו ה', וכמו דכתיב 'כבד את ד' מהונך', ואמרו חז"ל "אל תקרי מהונך אלא מחונך", דהינו בכל מה שחננו. יש מי שחננו ה' בעשר רב ויש בידו להקים ישיבות ותלמודי תורה - אין לה הקמת הדת יותר מזה, וכן מי שחננו ה' לדרש בריבים אודות זה, או שאר ענינים עקריים הנוגעים לעצם שמירת הדת - כל זה בכלל הקמת הדת הוא. וכן לעמד בפרץ נגד הדברים הגורמים להריסת הדת ח"ו, המתעסק בכל ענינים כיוצא בהם הוא בכלל ברוך".

וב'מעשי למלך' שם: ובשביל כך היה בעל ה'חפץ חיים' נוסע אפלו לעת זקנתו לכמה אספות רבנים וראשי ישיבות, לחזק מוסדות התורה, שמירת השבת וטהרת בנות ישראל. והיה אומר שהחובה על כל אחד ואחד ללמד עם אחרים ולהסביר להם, כמו שאמר הכתוב אצל בצלאל (שמות לה, לד) "ולהורת נתן בלב" - הינו להורות לאחרים. ולכן מי שיש בידו להורות לאחרים וללמד מחיב ללמד עמהם, ומי שבעצמו אינו יכול ללמד אף ברכו ה' בעשר - מצוה עליו לשכר מלמדים וללמד לאחרים, כדמצינו

ונתן לפיו של יששכר, משום כך הקדימו בברכות. מכאן למדנו התומך בבעל תורה מקבל ברכות מלמעלה ומלמטה, ולא עוד אלא שזוהי לשני שלחנות מה שאין זוהי אדם אחר, זוהי לעשר שיתברך בזה העולם וזוהי שיהיה לו חלק בעולם הבא וכו'.

כמה מעלות טובות...

לסכום, נמצאנו למדים כמה מעלות טובות יש למחזיק תורה:

א. זוהי למעלת 'תורה תבלין' ונצל מיצר הרע.

ב. נצל מהרהורים רעים, גם כן בזכות התורה.

ג. לאחר פטירתו - שפתותיו דובבות בקבר.

ד. זוהי לזכות תורה ללא שיתאמץ ויכשל בה.

ה. זוהי בעולם העליון לידיעת התורה בעמק העיון.

ו. מקבל ברכות מלמעלה ומלמטה, וזוהי לשני שלחנות, עולם הזה ועולם הבא.

ועוד כהנה וכהנה, יכלה הזמן והמה לא יכלו...

לזכות את האחרים

ומצינו דבר נפלא ב'בעל הטורים' על הפסוק 'ויהי למס עובד': "למס עובד - ג' במסרת, הכא, ואידך ביהושע ולא הורישו את הכנעני וגו' ויהי למס עבד (יהושע טז, י), ויעלם שלמה למס עבד (מ"א ט, כא) לומר לא די שלמד תורה לכל

בירושלמי (פ"ד דשקלים) דְּבַתְחַלַּת בְּנִין בֵּית שְׁנֵי הָיוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים הַיִּשְׂרָאֵלִים נוֹטְלִים שְׂכָרָם מִתְרוּמַת הַלְשָׁכָה.

עֶסֶק הַתּוֹרָה - מֵבִיא אֶת הַקָּמַח

אִךְ יֵשׁ לְזָכַר, שְׁאֵמָנָם אָנוּ רוֹאִים אֶת בְּעָלֵי הַמָּמוֹן מַחְזִיקִים לומְדֵי תּוֹרָה, אֲכָל בַּל נִתְבַּלְבַּל - הָעֶסֶק הוֹלֵךְ הַפּוֹף, כָּל הַשְּׂפַע הַבָּא לְעוֹלָם - אֵינוֹ אֶלָּא בְּזָכוֹת לומְדֵי תּוֹרָה, וְכֹדְבָרֵי הַגְּמָרָא (תענית כד, ב): "אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּכָל יוֹם וְיוֹם בֵּית קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ גִזּוֹן בְּשִׁבִיל חֲנִינָא בְּנֵי וְחֲנִינָא בְּנֵי דִּיּוּ בְּקַב חֲרוּבִים מְעַרְב שַׁבַּת לְעַרְב שַׁבַּת".

וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כָּתַב ה'אֹר הַחַיִּים' הַקְּדוֹשׁ (דְּבָרִים לב, ב) עַל פְּסוּק "יַעֲרֹף כַּמָּטָר לַקְּחִי": פְּרוֹשׁ עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז"ל (אבות פ"ג) אִם אֵין קָמַח אֵין תּוֹרָה, יִכּוֹן הַכְּתוּב בְּמֵאמָר זֶה כִּי כְמוֹ שֶׁה' נוֹתֵן מָטָר לְזוֹן וּלְפָרְגָס כְּמוֹ כֵּן צְרִיכִין הֵם לְלַמֵּד תּוֹרָה, וְזֶה שְׁעוֹר הַכְּתוּב יִטִּיף כְּמוֹ שְׁאֵנִי מְטִיף הַמָּטָר לַקְּחִי, וְכֵאלוֹ אָמַר יַעֲרֹף לַקְּחִי כַּמָּטָר, שְׁאֵין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׂוֹאֵל מֵהָאָדָם לְלַמֵּד תּוֹרָה עַד שְׁמַכִּין לוֹ כְּדֵי פְּרַנְסָתוֹ, וּמְמוֹצֵא דְבָר אֶתָּה לְמַד שְׁאֵם לֹא יִטִּיפוּ מִפִּיהֶם טְפֵי תּוֹרָה אֵין חֲפֵץ ה' לְתַת מָטָר, וְהוּא מֵה שְׁפָרְשֵׁנוּ בְּמֵאמָר הַתֵּנָא אִם אֵין קָמַח אֵין תּוֹרָה - פְּרוֹשׁ אִם רְאִיתָ שְׁאֵין קָמַח דַּע שְׁאֵין תּוֹרָה".

וַיִּרְכְּתוּ עַל צִידוֹן

וְנִסִּים אֶת הַשְּׁעוֹר בְּזִקְוִקִין דְּנוֹרָא דְּנִפְקִי מִפִּי עִיר וְקֹדֵישׁ מְרוֹן 'אֲבִיר יַעֲקֹב', רַבְּנֵי יַעֲקֹב אֲבִיחֻצִירָא זִיע"א, אֲשֶׁר בְּחֻדָּשׁ זֶה יוֹם הַהַלּוּלָא שְׁלוֹ, כְּפִי הַמוּבָא בְּסִפְרוֹ 'פְּתוּחֵי חוֹתָם' עַל פְּסוּקֵנוּ, וַיֵּשׁ בָּהֶם מָסָר גָּדוֹל וְעֵצוֹם לְכָל עַמַּל תּוֹרָה בְּאֲשֶׁר הוּא:

"זָבֹלוֹן לַחוּף יָמִים יִשְׁכֵּן וְהוּא לַחוּף אֲנִית וַיִּרְכְּתוּ עַל צִידוֹן" אֲפָשָׁר לְרַמֵּז, שְׂיָדוּעַ שְׁבָנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא בָּחַר בָּהֶם ה' אֶלָּא בְּגִלְלַת שְׂמִשְׁכִּימִים לְבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּבֵתִי מְדַרְשׁוֹת, כְּמוֹ שְׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּתַפְלָה: "אֲשֶׁרִינוּ מֵה טוֹב חֲלָקֵנוּ שְׁאֵנְחָנוּ מִשְׁכִּימִים וּמְעַרְבִים לְבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּלְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת", וּמִי שְׂתַמִּיד חֲשָׁקוֹ בְּבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּבֵתִי מְדַרְשׁוֹת - זֶה הוּא הַגּוֹרֵם לוֹ לְזָכוֹת לְגוֹן עַדן הַתְּחַתּוֹן וּלְגוֹן עַדן הָעֲלִיוֹן, שְׁהֵם בְּחִינַת בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבֵתִי מְדַרְשׁוֹת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא. וּמֵדָה כְּנִגְדַּ מֵדָה יֵשׁ כָּאֵן - הוּא שְׂבַע עוֹלָם הַזֶּה הִנֵּה כָּל חֲשָׁקוֹ וְרִצּוֹנוֹ וְעִקְר דִּירְתוֹ בְּבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּבְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת, אֲזִי גַם בְּעוֹלָם הַבָּא עֵתִיד לִישֵׁב בְּבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּבֵתִי מְדַרְשׁוֹת, הִנֵּנוּ גַן עַדן הַתְּחַתּוֹן וְהָעֲלִיוֹן.

וְהִנֵּה הַבָּא לְהַסְתוֹפֵף בְּבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּבֵתִי מְדַרְשׁוֹת, צְרִיךְ שְׂיִהְיֶה לוֹ בְּטַחוֹן בְּה' בְּאֵמַת, וְשִׂדַע בִּידִיעָה אֲמִתִּית שְׂהַקֵּב"ה הוּא זֶן וּמְפָרְגָס לְכָל וּמְשַׁגִּיחַ בְּפִרְטוֹת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵין הַדְּבָר תְּלוּי בְּאָדָם שְׂצָרִיךְ לְבַטֵּל הַרְבֵּה וּלְעַסֵּק בְּמַחֲיָה, אֶלָּא כִּיּוֹן שְׂהַכֵּל מִיָּדוּ יִתְבָּרַךְ - אֲפִלּוּ בְּעַסֵּק כְּלָשֶׁהוּ יִזְמִין לוֹ פְּרַנְסָתוֹ.

וְזֶהוּ בְּאוֹר הַכְּתוּב (משלי י, כב) "בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר וְלֹא יוֹסֵף עֲצָב עִמָּה", בְּרַכַּת ה' - הִיא מִדַּת הַבְּטַחוֹן, דְּהִינּוּ מִי שְׂיֵשׁ לוֹ מִדַּת הַבְּטַחוֹן, אֲזִי אֲפִלּוּ בְּעַסֵּק קַל תִּהְיֶה הַבְּרָכָה מְצוּיָה וְלֹא יִסִּיף עֲצָב עִמָּה' - וְלֹא יִצְטָרֵף לְטָרַח וּלְעֲשׂוֹת הַשְּׂתַדְּלוֹת גְּשָׁמִית.

וְעַנִּינוּ זֶה נִרְמַז בְּכִסּוּק "זָבֹלוֹן לַחוּף יָמִים יִשְׁכֵּן" - מִי שְׂרוֹצֵחַ לְזָכוֹת שְׂיִהְיֶה חֲלָקוֹ בְּגוֹן עַדן שְׂנַקְרָא זָבֹל, אֲזִי בְּעוֹלָם הַזֶּה יַעֲמַד 'לַחוּף יָמִים', שְׁהֵם בְּתֵי מְדַרְשׁוֹת. וְאִם תֹּאמְרוּ, אֵיךְ יִתְפָּרְגָס? וְהוּא לַחוּף

להגדיל תורה ולהאדירה, ויחולו עלינו כל
הברכות הכלולים בה, ובזכות רבוי התורה
תבוא הגאולה, וכפי שכתב הגאון חיד"א
במדבר קדמות (מע' ק אות כ): "כי הני תלתא
(קו"ל צו"ם ממו"ן) כל חדא מינייהו היא סגלה
לגאולה, קו"ל - קורא בתורה הקדושה רב
התועלת, כי בזכות התורה תהיה הגאולה
העתידה, כי הגאלות שעברו היו בזכות
אבותינו הקדושים, ודא תהא למיקם סכת
דוד - בזכות משה רעיא מהימנא, והוא
תבע יקרא דאורייתא כמו שכתב בזהר". יראו
עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו בשוב ה'
ציון, אמן ואמן.

אנית', כי התורה מפרנסת אותו, וכלשון
הפסוק 'היתה כאניות סוחר ממרחק תביא
לחמה', 'וירכתו על צידן' - הפונה
שהבטחון שלו והסתמכותו יהיו רק על
ה' לבדו, שהוא הנקרא צידן, עולה גימטריא
אלהים חיים, והבוטח בה' חסד יסובבנו.

ה' יזכנו לאחז בהחזקת תורה בכל כחנו,
וכפי שכבר הגדיר זאת ה'חפץ חיים' - כל
אחד ממה שחננו ה', העשיר בעשרו, החכם
בחכמתו, הנואם בשבט לשונו, ונזכה

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשזורה טובה לאותבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

א.ש. אשדוד 7627127-052

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000